

Ніва

ТЫДНЁВІК
БЕЛАРУСАЎ
У ПОЛЬШЧЫ

 http://republika.pl/niva_bielastok
niva_bielastok@poczta.onet.pl
niva_bielastok@skrzynka.pl

№ 9 (2390) Год XLVII

Беласток 3 сакавіка 2002 г.

Цана 2,00 зл.

Вачыма паляка Сеймавы каміказе

Мацей Халадоўскі

У часткі палякаў зауважаецца цяга да палітычнага самазнішчання. Ращучая большасць з гэтае — не вельмі ж шматлікае группы — страхуеца, вылучаючы з сябе авангард складзены з каміказе: радных, дэпутатаў. Гэта аб іх бывае час ад часу гучна, бо яны найшумней з усіх, даруйце, трывняць. Узорны прыклад пляцення кашалёў меў у апошні час месца ў Сейме падчас дыскусіі над праектам закона аб нацыянальных меншасцях, справа з якое вёў беластоцкі пасол Яўген Чыквін (головы рэдактар штомесячніка „Przegląd Prawosławny”), заслужаны гадамі ўжо ў сеймавых працах дзеля беларускага, а і шырэй праваслаўнага асяроддзя.

Наколькі „прапольскі” неспакой парламентары ў Падляшскага ваяводства, звязаны з прыніццем закона, як пасла ад Права і справядлівасці Кышыштафа Юргеля (былога презідэнта Беластока і старшыні ваяводскага сейміка) былі разважныя, хоць у сваёй істоеце вельмі сумніўныя, то ўжо паказ Анджэя Фэдаровіча з Лігі польскіх сем'яў (а і яго клубных калег) былі праявай звычайнай урэднасці, незразумення, кіпення скрыванага пад маскай абароны польскасці ў Польшчы. Прыймамі так у маіх польскіх вушах гучала тая прамова расхадзіўшагася дэпутата, у большасці ў форме пытанняў з тэзісам.

Сённяшні сеймавы trybun, авангард часткі грамадства „prawdziwych Polaków” Анджэй Фэдаровіч, мабыць, заслужыўся як апазіцыйны дзеяч у час ваеннага становішча. З таго, што кажуць, займаўся друкам падпольных выданняў. Не зачягаў з тым, каб з сеймавай trybunu і пры нагодзе дэбаты ўспомніць пра свае апазіцыйныя заслугі. Усё тое мела служыць дыскредытациі закона і своеасабліва зразуметай кампраметацыі беларускага асяроддзя, бо ж Фэдаровічавым „апекуном СБ быў Кузьма”.

У апошні час падляшскі пасол Лігі польскіх сем'яў быў адзіным з лідэраў беластоцкага ультра-правага Stronnictwa Narodowego. Працаў на Прадпрыемстве аблслугі гарадскога транспорту (адзінцы падлягаючай правым гарадскім уладам). Шумна пра яго стала ў горадзе як пра ініцыятара лаўлення „зайшоў”. „Арыштоўваў” аўтобусы. Асабіста зачыняў дзвёры і загадваў кантроліваць пасажыраў. Тыя з білетамі былі прымушаны перасядца на іншыя аўтобусы. Пасля хвалі пратэсту беласточан ягоназ ідэя заняпала, а спадар Фэдаровіч кінуў шумную дзеянасць аж да... парламенцкіх выбараў.

З ягоных пытанняў у час сеймавай дыскусіі мела быць абсалютна відавоч-
[працяг ↗ 2]

Майстэрню заслужанага дзеяча мастацтваў Беларусі, скульптара Івана Міску (справа) наведалі журналісты са Слоніма (злева: Сяргей Чыгрын).

22 лютага заслужанаму дзеячу мастацтваў Беларусі, лаўрэату Дзяржаўных прэмій СССР і Беларусі скульптару Івану Міску споўнілася 70 гадоў.

У НЯСПЫННЫМ ПОШУКУ

Сяргей Чыгрын

Напярэдадні юбілею скульптара Івана Міску мы дамовіліся з ім аб сустрэчы ў яго мінскай творчай майстэрні. Прыехаўшы ў сталіцу, адразу накіраваліся да юбіляра. Майстэрня яго знаходзіцца ў цэнтры Мінска, насупраць кінатэатру „Перамога”. Дзвёры адчыніў сам гаспадар, сардэчна запрашаючы ў свою творчую лабараторию:

— Заходзіце, хлопцы. Вы трохі стаміліся з дарогі, таму я зараз пастаўлю гарбаткі, каўбаскі нарэжу і нават па сто грамаў яшчэ гарэлачкі вып’ем, — сказаў, вітаючы нас, знакаміты зямляк.

Сапрауды, пакуль Іван Якімавіч накрываў стол, а ў яго майстэрні ёсьць і халадзільнік з харчаваннем, і тэлевізар, і канапа, і бібліятэка, мы знаёміліся з майстэрніяй, якая падобная на сапраудны музей мастацтва. Вочы праства разбягаліся ад розных бюстаў, малюнкаў, аўтографаў, здымкаў. Найперш нас зацікаўлі дзвёры, на якіх пакінулі свае аўтографы тыя людзі, якія тут пабывалі. Свае аўтографы пакінулі касманаўты Пётр Клімук, Уладзімір Кавалёнак, Георгій Берагавой, мэр Масквы Юрий Лужкоў, расейскі мастак Ілья Глазуноў, кампазітар Аляксандра Паҳмутава, спявак Іосіф Кабзон і, вядома ж, Аляксандар Лукашэнка.

А пакінуў ён тут свой аўтограф, калі яшчэ быў дэпутатам Вярхоўнага Савета РБ. А чым мы горшыя за Аляксандра Рыгоравіча? Наадварот, мы для Івана Міску бліжэйшыя людзі за ўсіх вышэй пералічаных, бо мы яго — земля-

кі, таму таксама пакінулі на дзвярах свае аўтографы.

Сеўшы за багаты стол, мы выпілі за сустрэчу, за здароўе і за любоў да свае Бацькаўшчыны, да роднага беларускага мастацтва.

Пакуль мы гутарылі, да нашай вясёлай кампаніі далучаліся ўсё новыя і новыя мінчане: з міністэрства культуры, выкладчыкі з універсітета, пісменнікі, архітэкторы. Гутарка наша ажывілася, калі да нас завітаў кампазітар Ігар Лучанок.

— Іду зубы ўстаўляць, прычым платныя, а мне аднаго долара не хапае на зуб. Во дажыліся! — крыўдзіўся кампазітар.

А пасля зноў працягвалася гутарка пра рыжую Алу Пугачову і Філю, пра тое, што ў Беларусі творчая інтэлігенцыя амаль жабре, пра багатага і щодрага Іосіфа Кабзона, пра тое, як ставяцца помнікі ў Беларусі, хто іх фінансуе і заказвае.

Вядома, Іван Міску таксама мае не-пасрэднае дачыненне да вырабу бюстаў знакамітых людзей Беларусі. Каго толькі не ляпіў Іван Якімавіч! Але яго ўлюблёнаі тэмай была і застаецца касмічная. Пасля таго, як ён пазнаёміўся з беларускім касманаўтам Пятром Клімуком, ўсё і пачалося. Спачатку працаўні над бюстам Клімука, які ўстаноўлены ў Брэсце. Пазней, калі паляцеў у космас яшчэ адзін беларус Уладзімір Кавалёнак, выляпіў яго бюст. Ён устаноўлены ў Крупках. Неаднойчы Іван

[працяг ↗ 2]

Конкурс па беларускай мове

☞ 3

Прадметныя конкурсы па беларускай мове арганізуцца з гадовым перыядыкам з 1994 года. У школьніх элімінаціях сёлета прынялі ўдзел 83 вучні падставовых школ і 58 гімназістай. Да раённых элімінацій найбольш вучняў перайшло з бельскай „тройкі”.

У пошуках нязведанага

☞ 4

У лекараў здараеца даволі часта, што пастанянае праўбыванне ў асяроддзіх хворых людзей, тым больш з цяжкімі калецтвамі, вызывае ў іх жаданне як бы вырвашца з гэтага заклятага круга, трапіць у больш жыццерадаснае асяроддзе. Адны малююць карціны, другія іграюць на інструменце, трэція пішуць кнігі. Доктар Самусік выбраў падарожкы па свеце.

Алімпіяды прааганды

☞ 4

Сотні мільёнаў людзей ва ўсім свеце перажываюць алімпіяду праз пасрэдніцтва тэлебачання. У таго, хто першы тыдзень сачыў за спартыўнымі падзеямі ў Амерыцы па польскім тэлебачанні, магло скласціся ўражанне, што адбываеца там выключна чэмпіянат па лыжных скачках. Толькі тады, калі Адам Малыш закончыў свой выступ, можна было пабачыць спартсменаў з іншых краін.

Сяячая Зямля А. Чобата

☞ 8

Складваецца ўражанне, што Зямлю св. Луки напісаў чалавек, які адчувае сябе свабодным не толькі ад ціску цэнзуры, але і вучоных стэрэатыпаў. Чобат інтэрпрэтует факты ў такі способ, на які не адважыўся б найбольш схільны да тэарэтызавання гісторык. Міндоўг, напрыклад, упершыню заінсаваў тут як Міна Доўгі.

З добрачынным кампазітам

☞ 9

Трыццацігоддзе Калектыву царкоўнай музыкі з Варшавы і саракагоддзе дырыжорскай працы айца Юрыя Шурбака сталі нагодай да выступлення перад гайнайскай публікай з кампазітам. Мерапрыемства папаўняла выстаўку „ХХ гадоў Міжнароднага фестывалю царкоўнай музыкі”.

Лепэр паедзе ў Беларусь

☞ 11

На пытанне як бачыце супрацоўніцтва Самаабароны з Гайнайшчынай Лепэр адказаў, што будзе прыязджаць у Гайнайку, каб наладзіць контакты з Беларуссю, не толькі палітычныя, але перш за ўсё гаспадарчыя з прыграницымі рэгіёнамі.

Беларусь — беларусы

Будуць візы

Польща з днём 1 ліпеня 2003 года ўвядзе візы для грамадзян Беларусі, Рэспублікі Украіны — пастанавіў урад. Аб падтрабаванні Еўрапейскага Саюза зрабіць польскую ўсходнюю мяжу болей шчыльнай здаўна было вядома, аднак ніхто яшчэ да гэтай пары не называў канкрэтнага тэрміну ўвядзення візавага рэжыму.

— Я лічу, што сярэдзіна турыстычнага сезона, гэта не самы лепшы момант, але мы на гэта падрыхтаваны, — кажа Леанід Каравайка, генеральны консул Рэспублікі Беларусь у Беластоку, — у нашай установе пабольшала дыпламатаў, неўзабаве пераедзем у новае памяшканне, дзе зможем прымаць наведвальнікаў у камфартабельных умовах.

Міністр замежных спраў Польшчы Уладзімеж Цімашэвіч заявіў на прэканферэнцыі ў Беластоку, што візы не павінны ўскладніць абмен з суседзямі з уходу. Да іх увядзення яшчэ многа часу. Трэба яго выкарыстаць на дапрацоўку паддрабязнасцей: якія маюць быць візы, колькі будуць каштаваць, дзе найзручней іх атрымаць. Польскае Міні-

стэрства замежных спраў рыхтуе шырокую інфармацыйную акцыю.

Жыхары Беластока прынялі ўрадавую пастанову з насцярогай. На рынку па вуліцы Кавалерыйскай, дзе міжнародныя контакты найбольш інтэнсіўныя, усе выказваліся супраць візаў для грамадзян Беларусі, Украіны і Расіі.

— Нам кожны прыезджы дарагі, — даказваў Яўген Кішкель, — а калі будуць уведзены візы, напэўна будзе іх менш. Ці ж не можна зрабіць так як з літоўцамі?

У час аптыгнення на вуліцах горада выказванні не былі так адназначныя, але таксама пераважалі праціўнікі візаў. Толькі адзін малады чалавек ражуча заявіў, што трэба скончыць з нелегальным гандлем цыгарэтамі і гарэлкай. Затое дзядзька ў пенсійным узросце ўспрыняў навіну са стаічным спакоем:

— Усё будзе залежыць ад того, ці тыя візы будуць даступныя.

Інакш кажучы, колькі будуць каштаваць. Адказ на гэта прынясць двухбаковыя пагадненні.

М. В.

Міжнародны бізнес-клуб Беларусі і Польшчы „Партнёрства-2002”

Міжнародны бізнес-клуб Беларусі і Польшчы „Партнёрства-2002” адкрыўся 12 лютага на базе адміністрацыі Першамайскага раёна беларускай сталіцы. Каля 200 прадстаўнікоў буйных прадпрыемстваў, у тым ліку больш як 30 польскіх, выказалі жаданне наладзіць эканамічныя контакты і знайсці новых партнёраў.

Сумеснаму бізнесу прадпрымальніцай Беларусі і Польшчы садзейнічае той факт, што ў Мінску зарэгістраваны і паспяхова працуюць 167 прадпрыемстваў, створаных з удзелам польскіх інвестараў. Гэта прыкладна 14 працэнтаў ад агульной колькасці ўсіх сталічных сумесных прадпрыемстваў. Усяго ж у распубліцы дзейнічае каля 400 прадпрыемстваў, створаных з удзелам польскіх

інвестараў. Нашы заходнія суседзі значна апярэджаюць у гэтым напрамку краіны Балтый і ФРГ.

Вялікі ўклад у развіццё эканамічных сувязей паміж польскім і беларускім прадпрыемствамі ўносяць і супрацоўнікі гандлёва-еканамічнага аддзела Пасольства Рэспублікі Польшча ў Рэспубліцы Беларусь. Толькі за мінулы год з іх дапамогай каля 200 польскіх фірм і 165 беларускіх суб'ектаў гаспадарання знайшли новых партнёраў па бізнесу.

У работе міжнароднага бізнес-клуба „Партнёрства-2002” прымаюць удзел прадстаўнікі мытных і падатковых служб, міністэрстваў нашай рэспублікі.

Аксана Аспішчава
БЕЛТА, 12.02.2002 г.

Сеймавы каміказе

[1 ♂ працяг]

ным, што меншасцям, асабліва беларускай, жывеца ў Польшчы выдатна, і ніякія законы тут непатрэбны. Дзяржава датуе меншасныя часопісы, самаўрад — дзейнасць іхніх арганізацый, а ў сапраўднасці нават і невядома, колькі ў такім Беластоку беларусаў. Згодна з логікай ягонага вываду, не здзіўляла, што кожную хвіліну ўжываў ён акрэсленне „tak zwane mniejszości”.

Фэдаровіч іншыя панове паслы, у асноўным з Права і справядлівасці і Лігі польскіх сэм'яў патрабавалі ўвядзення г.зв. прынцыпу ўзаемнасці. Чаму мае быць так добра беларусам, літоўцам, украінцам ці жыдам, калі палякам на Беларусі, Літве, Украіне ці ў Ізраілі так кепска? — быццам пыталіся. Аб чым тут мы ўвогуле гаворым, калі нават няма азначэння, што такое меншасць?

Дэпутат-справадаўца прабаваў спакойна тлумачыць. Пэўна, ні на што гэ-

та прыдасца, у час галасавання над прыняццем закона. Авангард „праўдзівых палякаў” і так сваё ведае і прагала суседа згодна з чаканнем сваіх выбаршчыкаў і, так сказаць, устаноў, якія іх у выбарах падтрымлівалі.

Такім панам як пасол Фэдаровіч бліжэй да Слабадана Мілошавіча, чым да Яна Паўла II, на якога так часта спасылаюцца (хвала Богу без узаемнасці). „Паслове Фэдаровічове” не будзе пастаўлены перад Гаагскім tryбуналам, як Мілошавіч, бо, на шчасце, няшмат палякаў за ім ідзе, не так шмат хоча самазнішчэння, а шмат якім палякам файна жывеца, напрыклад, з беларусамі. На няшчасце, знайлося ў Падляшшы 3 тысячи 920 асоб, якія ў апошніх выбарах паказалі на свайго каміказе — Анджэя Фэдаровіча. На шчасце, вядома, як каміказе канчаюць. Гісторыя вучыць таксама, у выніку якіх ахвяр. І каму гэта, чорт вазьмі, патрэбнае?

Мацей Халадоўскі

3 беларуская друку

Пра тое ды сёе

Высновы

Эксперты Сусветнага банка ў сваім дакладзе „Пераход да рынкавай эканомікі: першыя дзесяць гадоў” зрабілі выснову: „Праз дзесяць гадоў пасля пачатку переходнага перыяду Беларусь стала краінай з эканомікай, найменш рэфармаванай, але найбольш жыццяздольнай у параўнанні з іншымі дзяржавамі СНД”.

План

План мерапрыемстваў па стварэнні ўмоў развіцця нацыянальнага экспарту ў 2002 годзе, які зацвердзіў урад Беларусі, прадбачвае ўдасканаленне падатковага і мытнага заканадаўства, пашырэнне фінансавай базы дзяржаўнай падтрымкі экспарцераў, выкарыстанне ў вытворчасці сучасных сістэм кіравання, спрыянне лібералізацыі гандлёвых рэжымаў у замежных краінах для беларускіх тавараў.

Спорт

Нацыянальны алімпійскі камітэт Беларусі стварыў свой уласны вэб-сайт, якім могуць карыстацца аматары Інтэрнэта: www.noc.by. На сайце, акрамя традыцыйных звестак аб сучасным спорце, можна таксама знайсці інфармацыю пра гісторыю беларускага алімпійскага руху.

Гусі

У вёсцы Свяцілавічы Веткаўскага раёна з'явіліся гусі з туманнага Альбёна. Іх у парадку фінансавай падтрымкі даслалі мясцовым жыхарам фермеры Вялікабрытаніі. Англійскія „госці” добра прыжыліся ў кожным надвор’і.

Польшча нагадала Беларусі пра парушэнні правоў чалавека

У Харкаве, у часе спаткання кіраунікоў Радаў бяспекі Беларусі, Расіі, Польшчы і Украіны, прадстаўнікі Польшчы нагадалі сваім беларускім колегам пра парушэнні правоў чалавека ў Беларусі. „Мы звярнулі ўвагу кірауніка Рады бяспекі Беларусі на парушэнні правоў чалавека ў ягонай краіне”, — паведаміў учора журналістам кіраунік Бюро нацыянальнай бяспекі адміністрацыі прэзідэнта Польшчы Марэк Сівец.

Кіраунік польскага бюро нацыянальнай бяспекі таксама дадаў, што ліст ад жонкі зніклых беларускіх палітыкаў, які атрымаў прэзідэнт Аляксандр Кваснэўскі ў студзені, не застанецца без адказу.

Граніца

Падводзячыя вынікі мінлага года, у прэс-цэнтры Дзяржкамітэта пагранвойскай нагадалі, што праз граніцу Беларусі было прапушчана больш за 5 мільёнаў адзінак транспартных сродкаў і каля 22 мільёнаў чалавек. Амаль тысяччу разоў пагранічнікі сутыкаліся са спробамі незаконнага перавозу матэрыяльных каштоўнасцей на суму каля 800 мільёнаў рублёў. Затрымана амаль 70 тысяч кантрабандных долараў ЗША, 60 тысяч нямецкіх марак, выяўлена больш за 450 сковішчаў у транспартных сродках і грузах. Затрымана больш за 60 груп незаконных мігрантаў (каля 1,5 тысячи чалавек).

ВІЧ

У Беларусі на сённяшні дзень дыягназ ВІЧ паставлены 3 828 чалавекам. Небяспечнымі рэгіёнамі з'яўляюцца Светлагорскі і Жлобінскі раёны Гомельскай вобласці і горад Мінск. Колькасць хворых на ВІЧ-інфекцыю ва ўзросце 15-19 гадоў зменшилася з 24,5 працэнта (1996 год) да 16,2 працэнта ў 2001.

Талерантнасць

Па даных даследчыкаў Нацыянальнай АН Беларусі, сярод жыхароў краіны пры адказе на пытанне: „Як вы ставіце да прадстаўнікоў розных нацыянальнасцей?” самыя высокія рэйтингі аказаліся ў беларусаў (90,3 працэнта) і рускіх (85,6), крыху меншы, „працэнт сімпатый” атрымалі ўкраінцы (65,9) і палякі (64,7). У той жа час ёсць этнасы, якія апінуліся за пагонам сімпатый большасці рэспандэнтаў.

Вычытаў Рыгор Лясун

У няспынным пошуку

[1 ♂ працяг]

Місія бываў у Зорным гарадку, назіраў за жыццём і працаю касманаўтаў. Сустракаўся не толькі з імі, але і з іх сем'ямі. Надоўга запомнілася сустрэча з маці Юрыя Гагарына Ганнай Цімафеевай, калі працаўаў скульптар над яе партрэтам.

— А калі апошні раз былі Вы ў Зорным? — пытаюся ў Івана Міску.

— Гады чатыры назад. Але ўсё ж мараву наладзіць там сваю выставу, — кажа скульптар.

А яшчэ наш зямляк марыць зрабіць бюст Льва Сапегі і ўстанавіць яго ў Слоніме. Прайда, дзеля гэтага патрэбны гроши. Толькі дзе іх узяць? А помнік Льву Сапегу для нашага горада, які сёлета адзначыць сваё 750-годдзе, быў бы вельмі дарэчы.

У мінскай майстэрні Івана Міску мы гутарылі і пра яго родную вёску Чамары, прыгадалі тых знакамітых землякоў і палітыкаў, якіх ужо няма жывых сярод

нас. У майстэрні мы пазналі бюсты Якуба Міску, Анатоля Іверса, а таксама Рыгора Шырмы, Генадзя Карпенкі, Валянціна Таўлайя. Проста дзіву даеся і здзіўляешся таленту гэтага чалавека, бо зроблена вельмі шмат. Але як і ўчора, як і заўсёды скульптар Іван Міск — у творчым гарэнні, у няспынным пошуку і натхненні.

Развітваючыся пасля шматгадзіннай гутаркі, мы заўважылі на сцяне каліровую афішу адной з расійскіх эстрадных груп. Чатыры прыгожыя дзяўчыны ўсміхаліся нам з плаката. На памяць адна з іх пакінула скульптару аўтограф: „И ты мой гений, и твой гений, кому же падать на колени”. Думаю, што найперш трэба пакланіцца сёння таленту нашага земляка, бо зробленае ім заслугоўвае вялікай увагі і пашаны. Перад талентам яго не сорамна сёння і ўласці на калені.

Сяргей Чыгрын
Фота Віталя Гіля

У Крузе зацікаўлення ўсім

Вядомае беластоцкае прадпрыемства „Ярд”, як штогод, арганізавала і ў гэтым годзе ў сваім клубе „Krag” па вуліцы Вяжбовай 6 канцэрт Вялікага аркестра святочнай дапамогі. Вяла яго Кацярына Валкавыцкая. Сабраў ён шмат людзей, зацікаўленых і музыкай, і дапамогай патрабуючым людзям. На жаль, беластоцкае тэлебачанне, замест запрэзентавацца гэтае цікавае, таксама і візуальна, мерапрыемства, паказала толькі свае мала цікавыя „мігайкі”. Шматгаліновае прадпрыемства „Ярд”, якога бюро знаходзіцца ў Беластоку па Алеі Яна Паўла II, аднак, найбольш цікавіцца гандлем, таксама і з Беларуссю. Арганізуе міжнародны кірмашы. У сёлетнім ’2002 сезоне пачаліся яны 10 лютага Медыцынскім кірмашом, у Дзень хворага. 15-17 лютага — Міжнародны камп’ютэрны кірмаш „У крузе камп’ютэраў”. 22-24 лютага — Міжнародны турысцкі кірмаш „Актыўныя канікулы” (юбілейнае X выданне). 1-3 сакавіка — Міжнародны музычны кірмаш „У крузе музыкі”. 15-17 сакавіка — Міжнародны швейны кірмаш „У крузе моды”. 8-10 сакавіка — Кніжны кірмаш „У крузе кнігі”. 22-24 сакавіка — Парамедыцынскі і зёлкавы кірмаш „У крузе натуральнай медыцыны”...

Месца кірмашоў — „Krag”, Klub Rozrywki — найбольшы ў рэгіёне шматфункциональны аб'ект — 3 000 м². Гэта чатырох'ярусная плошча, 5 выгадных функциональных залаў. Для распараджэння гасцей астасцца вялікая стаянка (1 гектар), на агароджанай плошчы, і стаянка такси. Унутры 2 сцэны для эстрадных выступлений, звонку — сцэна з пляцоўкай для дзіцячых гульняў і каруселлю. У Клубе былі арганізаваны жараб'ёўка галоўнай узнагароды ў Конкурсе абантанту Польскага тэлебачання, выбары Міс і Містэра Беластока. „Круг” забяспечаны ва ўласнае тэхнічнае і гастронамічнае абсталяванне, пастаянны доступ да Інтэрнэта і ахову, вялікі гардэроб, месца для дзіцячых гульняў.

З вялікай ахвотай бачылі б у „Крузе” беларускіх выстаўкоў, бо, як кажа ўласнік фірмы „Ярд” Яраслаў Дземян, поўнасцю яны адкрыты на ўсход. Калі б нейкая фірма з Беларусі намервалася паказацца на кірмашах у „Крузе”, з вялікай ахвотай бачылі б тут яе прапановы. Будучыня польскіх, а сабліва беластоцкіх гандлёвых кантактаў бачыцца фірмай, усё ж, на ўходзе.

Умовай удзельніцтва ў Кірмашы „У крузе моды” ёсьць перадача Арганізацыйнаму бюро кірмашу запоўненага Ліста заявы, аплата заявы (у тэрмін акрэслены гэтым Рэгламентам) і перадача ў Бюро кірмашу копіі пераводу ці пасведчання збору. Узвешнені збораў за найм плошчы і дадатковыя паслугі акрэслівае Ліст заявы. Збор неабходна перадаць на пададзены ў дагаворы нумар рахунку Бюро кірмашу да акрэсленай даты. Раз-

мяшчэнне стэндаў залежыць ад чарговасці заяў. Кірмашныя стэнды маюць форму адкрытых і закрытых боксаў. Арганізатор забяспечвае аснаўное абсталяванне стэнда (стол, 2 крэслы, столік, электрычную разетку 220 V, 1 асвятляльны пункт, кош для смецця, вешалку). За абсталяванне стэнда адказвае экспанент. Стэнд мае быць абсталяваны дзень да адкрыцця Кірмашу, а яго ліквідацыя мае наступіць пасля закрыцця Кірмашу. Ёсьць магчымасць дадатковай арганізаціі паказаў, кактэйляў, прэс-канферэнцый і г.д., якія могуць быць рэалізаваны пасля папярэдняга ўзгаднення з арганізаторамі. Арганізаторы абяспечваюць ахову кірмашных залаў пасля заканчэння гандлёвага дня. Уваход на вячэрнія мерапрыемствы толькі па запрашэннях выдаваных арганізаторамі. Ёсьць магчымасць набыцця дадатковых запрашэнняў на вячэрнія мерапрыемствы. Арганізаторы абяспечваюць перадачу інфармацый ад экспанентаў на хвалях радыё JARD I 89,2 FM і радыё JARD II 103,9 FM.

Уласнасцю фірмы „Ярд” ёсьць гасцініца „Туркус” (Алея Яна Паўла II 54), распаложана пры ўязной дарозе з Варшавы ў Беласток, паблізу цэнтра горада. Гасцініца працягнуе свае паслугі як для сарганізаваных груп, так і для індывідуальных турыстаў — 128 начлежных месц, 28 пакояў аднамесных, 44 пакой двухмесных, 1 пакой трохмесных і 2 пакой чатырохмесных. Пакой забяспечаны ў тэлевізар, тэлефон, WC, душ. Адлегласць ад басейна — 200 м., ад чыгуначнага і аўтобуснага вакзалаў — 900 м. Ёсьць магчымасць скарыстаць камп’ютэр, Інтэрнэт, прынтар, факс, ксеракс. Примаюцца крэдытныя карты.

Іншым гасцінічным комплексам ёсьць гатэль „Над Залевэм” у Васількаве (вул. Беластоцкая 94-98). Гасцініца распаложана ля дарогі з Беластока да пагранічнай перахода з Беларуссю ў Кузьніцы-Беластоцкай — 1 км ад мяжы горада. Ляжыць над ракой Супраслю, па-суседску з вадасховішчам у Васількаве. Гасцініца працягнуе свае паслугі асабліва для сарганізаваных груп, а таксама для індывідуальных турыстаў — 240 начлежных месцаў: 4 аднамесныя пакоі, 47 пакой двухмесных, 15 пакой трохмесных, 22 пакой чатырохмесных і 4 апартаменты. Пакой забяспечаны ў тэлефон, WC, душ, у большасці пакояў ёсьць тэлевізоры. Адлегласць ад цэнтра Беластока — 6 км., ад Кнышынскай пушчы — 1 км., ёсьць памост над рэчкай Супраслю. Арганізуюцца тут каstry, адпачынак, спартыўныя лагеры, кваліфікаваны турызм, з'езды, канферэнцыі.

Уся фірма „Ярд” ахвотна ўключоўца ў харытатыўныя дзеянні, падобна як і пасобныя яе працаўнікі. Людзі сапраўды, цікавыя, актыўныя. Я спаткала некалькіх з іх на сустэрэны Маладой лявіцы.

Міра Лукша

Разам пісалі вучні падставовых школ і гімназій.

Конкурс па беларускай мове

У раённых элімінацыях VII Прадметнага конкурсу па беларускай мове, які 11 лютага праходзіў у Бельскай белгімназіі, прымалі ўдзел 21 вучань з падставовых школ і 26 з гімназій. Вучні на працу гэзвяноста хвілін пісьмова выконвалі практыкаванні па граматыцы беларускай мовы і адказвалі на пытанні.

— Практыкаванні, у асноўным, тычыліся граматыкі і былі складанымі. Лягчэй было адказваць на пытанні, — заяўвіла Іаанна Трафімюк, гімназістка з III „б” класа ў Гайнайцы. — Да раённых элімінаций рыхталіся мы з настаўнікам Янам Карчэўскім.

— Думалі, што лягчэйшыя практыкаванні будуть. Найгорш было ставіць адпаведныя літары ў тэкст, — сказала Анна Нікалаюк, вучаніца VI „б” класа Падставовой школы н-р 3 у Бельску-Падляскім. — Недзе два тыдні інтэнсіўна вучыліся мы з нашай настаўніцай Міраславай Маркевіч.

— Па літаратуры немагчыма даваць пытанні, таму што настаўнікі працуяць з аўтарскімі праграмамі і рознымі падручнікамі. На маю думку практыкаванні па граматыцы былі лёгкімі і тычыліся праграмных асноў, паводле якіх павінны падбірацца матэрыялы для прадметных конкурсаў, — паясніла старшыня конкурснай камісіі Тамара Русачык, якая працуе метадыстам беларускай мовы. — У праграмных асновах няма канкрэтных літаратурных твораў, а ўвага звязтаецца на граматычныя, моўныя і арфаграфічныя ўмеласці і да іх былі падабраны практыкаванні. У час ваяводскіх элімінаций будуть пытанні звязаныя з разуменнем тэкстаў і паявіцца рэдагаванне ўласнага тэксту.

— Шкада, што раённыя элімінацыі конкурсу па беларускай мове для падставовых школ і гімназій адбываюцца ў адной зале і перад адной камісіяй, — заяўві дырэктар бельскай „тройкі” Васіль Ляшчынскі. — Хаця можа і не так многа вучняў прымае ўдзел у конкурсах, але арганізаторы павінны звязніць

увагу, каб не пісалі разам вучні ў розных узросцеў.

Прадметныя конкурсы па беларускай мове арганізуюцца з гадовым пепрэвінкам з 1994 года. У школьніх элімінацыях сёлета прынялі ўдзел 83 вучні падставовых школ і 58 гімназістаў. Да раённых элімінаций найбольш вучняў перайшло з бельскай „тройкі”, 12 гімназістаў і 10 вучняў з падставовой школы. Сярод навучэнцаў з іншых школ прыехалі гімназісты з Гайнайці, Чыжоў, Орлі, Нарві і Дубічай-Царкоўных і дзеци з падставовых школ у Дубінах, Нарве, Орлі, Кляшчэлях, Гайнайці (н-р 6) і Беластока (н-р 4). За ходам конкурсу назірала старэйшы візітар з Кураторы ў Беластоку Ядвіга Пятровіч.

Вучні, якія дабіваюцца поспехаў у школьніх элімінацыях атрымліваюць шасцёркі па беларускай мове. Тыя, якія пераходзяць у ваяводскія элімінацыі заканчваюць вучобу з найвышэйшай ацэнкай па беларускай мове, а гімназісты — лаўрэаты ваяводскіх элімінаций, вызываюцца ад гуманістычнай часткі гімназічных экзаменаў і прымаюцца ў выбраныя імі сярэдняя школы без конкурснага адбору.

Камісія, у якую ўваходзілі настаўнікі: Тамара Русачык, Вера Флярчук і Галіна Трашчотка сцвердзіла, што больш за 90% магчымых да набрання балаў набралі дзесяць гімназістаў і трох вучняў падставовых школ і яны перайшлі ў ваяводскія элімінацыі. Сярод гімназістаў першае месца заняў Міхал Мордань з бельскай „тройкі”, другое — Анна Скавародка з Гімназіі ў Дубічах-Царкоўных, трэцяе — Марта Неліпінска з бельскай „тройкі”, чацвёртае — Анна Паўлючук з гайнайцкай белгімназіі, пятае — Юстына Купрыяновіч з Гімназіі ў Чыжках. Сярод вучняў падставовых школ перамаглі вучні з бельскай „тройкі“. Першае месца заняла Марта Федарук, другое — Эдыта Перавой, а трэцяе — Агнешка Семянок.

Аляксей МАРОЗ
Фота аўтара

Умелыя рукі музею

Толькі ўмелыя рукі польскіх беларусаў рушаць магутны музеіны будынек у напрамку работы. Думаю, што даволі ўжо наспіваліся пра яго пабудову, а цяпер пара паказаць канцепцыю работы Беларускага музея ў Гайнайці. Нельга далей у перадачах расказваць, што музей будуеца, што далей не стае грошай. Пачніце, спадары будаўнікі, урэшце дзеянісць і пакажыце людзям, што ахвяраваныя імі грошы не прапалі.

Не разумею, чаму да гэтай пары ня-

ма дырэктара музея. Старшыня Грамадскага камітэта пабудовы музея Ян Хіліманюк увесь мінулы год, ад вясны да восені, калаціўся над гэтай справай, каб урэшце неафіцыйна сказаць, што на аплату дырэктара няма грошай. Калі так, то яшчэ трэба дадаць, што як няма цара, то няма парадку.

На сённяшні дзень няма ўстановы, якой блізка была б справа беларускага музея. Дырэктора не выбралі, праграмы дзеянісці няма, улады горада Гайнайці з да-

памогай не спяшаюцца. Атрымоўваеща свайго роду фарс. Нізка пахіляюся перад людзімі, якія свой час і гроши, свае сілы прысвяцілі пабудове музея. Няма вайшіні ў сяジョンняні становішчы з музеем. Вынікла нейкая бездапаможнасць, хаос у справе, арганізацыйная путаница і, як на смех, няма вінаватых. Сам ужо не ведаю, колкі гадоў чую: музей будуеца.

А калі пачне музей выконваць свою місію? Што з ідэяй стварэння эстрады пры музеі, які быў бы цэнтрам культуры не толькі для самой Гайнайшчыны, але і ўсю беларускаму асяроддзю.

Шаную і цаню дапамогу Рэспублікі

Беларусь, але ж і нам самім трэба становіца на ногі. Нават дзеля таго, што сорамна перад братамі беларусамі. А можа калі б падумаць пра вялікамаштабную дзеянісць музея і асяроддка культуры, добра было бы прыцягнуць да супрацоўніцтва самаўрады Бельск-Падляскага, Гайнайці, Белавежы, Нарайкі, Сямітыч, Гарадка.

Дык давайце арганізацавацца вакол гэтай ідэі, а ўсё добра закончыцца. Найвышэйшы час паставіць кампетэнтнага чалавека на дырэктара музея. Хай яднае, развівае, не дзеліць.

Юрка ХАРКЕВІЧ

З жонкай Кацярынай і сынам Мацеем над Бугам.

У пошуках нязведенага

„Да вечара я — лекар, а нач — мая...” (1)

Гартаю яго кніжкі пра падарожжы, альбомы пра помнікі архітэктуры Беласточчыны і колішняга Ломжынскага ваяводства, праглядаю дзесяткі артыкулаў у розных часопісах, не звязаных з медыцынай. Здзіўленне, недавер, захапленне. Як? Калі? Быць лекарам, ардынатарам такога цяжкага аддзялення, як рэабілітацыя, і пісаць кніжкі?..

Пытаю рубам: як гэта магчымы?

Да вечара я — лекар, а нач — мая, павясяне мне доктар Ежы Самусік. Вось

Доктар Ежы Самусік. Фота Ады Чачугі.

і сёння, як толькі прыбяжыць да мяне вясмігадовы сынок Мацейка і дасць буські на дабранач, я ведаю, што можна сядзець і пісаць. А тое, што я ўбачыў і перажыў, я не меў права трymаць у сабе. Я мусіў падзяліцца гэтым з людзьмі, паказаць ім мае здымкі.

Так падсумаваў сваю пасію доктар, а калі дадаць да гэтага, што напісаў ён больш пяцідзесяці навуковых прац у галіне медыцыны, якія датычыць электраміографіі, дыягностыкі і лячэння дэгенератыўных змен пазваночніка і методыкі лячэбнай гімнастыкі пры дысфункцыях органаў руху пасля траўмы, становіцца ясным, што не напісаць пра гэтага чалавека мы проста не маглі.

У лекараў здараецца даволі часта, што пастаяннае праўыванне ў асяроддзі хворых людзей, тым больш з цяжкімі калецтвамі, вызывае ў іх жаданне як бы вырвацца з гэтага заклятага круга, трапіць у іншае, больш жыццерадаснае духоўнае асяроддзе. Адны малююць карціны, другія іграюць на нейкім інструменце, трэція пішуць кніжкі, а некоторыя проста праседжваюць у творчых клубах акцёраў ці журналістай. Доктар Самусік выбраў падарожжы па

свеце, якім дзеліцца ў кніжках і артыкулах са сваімі чытачамі.

Пытаюся, ад чаго почалася яго цікаўнасць да свету. Ад кніжак Аркадзя Фідлера, адказвае ён і дадае: свет, падумаў я сабе, змагу я спазнаць тады, калі буду добрым спартсменам. Праўду кажучы, як на беластоцкі ўмовы я быў някепскім спартсменам (чэмпіён ваяводства юніёраў па бегу на сярэдні дыстанцыі), але заславым, каб трапіць у каманду Польшчы, хача вучыўся ў Акадэміі фізічнага выхавання ў Варшаве.

Ну, дык я падумаў, смяеца доктар, што трэба стаць лекарам. Тады я змагу без перашкод убачыць свет і іншых людзей.

Акадэмію фізічнага выхавання ў Варшаве ён закончыў у 1959 годзе, пасля адзін год працаў у Колыне настаўнікам гімнастыкі ў агульнаадукацыйным ліцэі. У 1967 годзе ён закончыў Медыцынскую акадэмію ў Беластоку, але ўжо ад 1965 года, будучы яшчэ студэнтам АМ, пачаў працаў інструктарам лячэбнай гімнастыкі ў аддзяленні рэабілітацыі Ваяводскага шпіталя імя Я. Снядэцкага. А ўsume працаў лекарам трыццаць пяць гадоў, у тым ліку два гады ў Лівіі, дзе быў намеснікам дырэктара шпіталя.

Закончыўши Медыцынскую акадэмію, я адразу стаў плаваць лекарам на рыбацкім караблі, расказвае доктар Е. Самусік. Плаваў паўгода. Быў у Канадзе, на Лабрадорскіх моры, на Шпіцбергене і Баранцавым моры. Вярнуўшыся, я здаў экзамены на I і II ступені спецыялізацыі і абараніў дактарат, увесе час працуячы ў аддзяленні рэабілітацыі.

У 1978 годзе я выехаў на працу у Лівію на два гады. Гэта дало мне магчымасць напісаць першую кніжку, сцвярджае доктар, быццам бы толькі дзеля гэтага ён і выбраўся ў Афрыку. Калісь я прачытаў у аднаго пісьменніка, што калі хочаш пазнаць нейкую краіну, дык напіши пра яе кніжку. Ну, дык я вырашыў напісаць пра Лівію і зразумеў, колькі мне яшчэ трэба было прачытаць апрача таго, што я ўбачыў.

1 студзеня 1980 года я вярнуўся з Лівіі, а ў 1985 годзе выйшла з друку мая кнішка „Obrazki z Libii” — збор рэпартаражу, якія раней друкаваліся ў „Gazecie Współczesnej”. А ў 1987 годзе выдаўцтва „Іскры” ў Варшаве выдала і „Trypoliskie ABC” — манаграфію, але я пісаў тут і пра прамысловасць, і пра Каран, пра гісторыю Лівіі ад старожыт-

ных часоў. У „Іскрах” пані Гольдбергава, успамінае доктар Самусік, сказала мне тады, што я павінен пісаць больш „ад сябе”. Больш апісальна, а не толькі падаваць факты. У будучыні я заўсёды памятаў яе ўвагі і быў ёй за гэта ўдзячны.

Сядзім з доктарам у яго скромным кабінечце ў шпіталі. Аглядаю часопісы, з якімі ён пастаянна супрацоўнічае, учытаўшыся ў некаторыя артыкулы, але больш слушаю доктара і занатоўваю адразу па-беларуску. Адкуль жа ён, народжаны ў „шляхецкім” Замброве, так добра разумее беларускую мову, што дапамагае мне перакладаць некаторыя медычныя тэрміны з польскай?..

Я ведаю рускую мову, усміхаецца мой субяседнік. Мой дзед паходзіў з Валыні. Бабка, шляхцянка Анна Бялецкая, народжаная ў Янове-Падляшскім, падехала вучыцца ў Пецярбург, у Институт благородных девиц. Там пазнаёмілася з царскім афіцэрам Аляксеем Самусікам з Валыні. Бацькі яе не згаджаліся на шлюб. Як гэта, з акупантам?! Нягледзячы на ўсе перашкоды, дзед і бабка пажаніліся. Яны жылі ў Адэсі і там нарадзіліся ў іх троє дзяцей, адзін іх сын быў маім бацькам. Змалку ён добра плаваў, скакаў у воду з мачты карабля.

Дзед загінуў у бранятанкавым цягніку ў часе рэвалюцыі. Бабка з дзецімі вярнулася ў Янаў-Падляшскі, у Польшчу. Яна была настаўніцай і ўсе яе дзеці, у тым ліку і мой бацька, былі настаўнікамі. Усе яны вучыліся ў настаўніцкай семінары ў Пружанах.

У 1935 годзе мой бацька прыехаў у Замбрав, дзе атрымаў пасаду дырэктара школы. Маці мая паходзіла з Навагрудка, яна закончыла ў Варшаве школу медсяццёр. Пазнаёміліся яны ў сваяка майго бацькі. Я нарадзіўся 16 красавіка 1937 года і быў ахрышчаны ў Кабыльніку над Нараччу. Там мой бацька любіў плаваць на паруснай лодцы. Ёсць у мяне малодшы брат.

Бацька мой, заглыбіўся ў сумныя ўспаміны доктар Ежы Самусік, быў расстралены немцамі ў 1943 годзе за тое, што быў у АК. Маці працаўала медсястрай у Замбраве. Старалася, як магла, каб яе сыны атрымалі адукацыю. Мяне два першыя гады яна вучыла дома, бо мне трэба было заапекавацца малодшым, двухгадовым братам. Пайшоў я адразу ў трэці клас. Памерла маці ў Беластоку ў 1991 годзе ва ўзросце 83 гадоў.

Ада Чачуга

Алімпіяды пра паганды

Зімовых алімпійскіх гульняў заўсёды чакалася троху менш эмцыянальна чым летніх, але атмасферу свята спорту адчувацца на некалькі месяцаў раней. У гэтым годзе алімпіяды адбываецца ў краіне, якая вядзе вайну супраць бліжэй неакрэсленых тэрарыстаў. Тэрарыстам — як можна здагадацца, напрыклад, з „Gazety Wyborczej” — можа быць кожная краіна, якой улады не выконваюць власных жэстаў перад Злучанымі Штатамі Амерыкі.

Сотні мільёнаў людзей ва ўсім свеце перажываюць алімпіяду праз пасрэдніцтва тэлебачання. У таго, хто першы тыдзень сачыў за спартыўнымі падзеямі ў Амерыкы па польскім тэлебачанні, магло скласціся ўражанне, што адбываецца там выключна чэмпіянат па лыжных скачках. Толькі тады, калі Адам Малыш закончыў свой выступ, можна было пачуць і пабачыць пра спартсменаў з іншых краін свету і ўв-

гуле пра зімовую алімпіяду. Уздельнік спаборніцтва, які заваяваў бронзовы і сярэбранны медалі, стварыў дзесяткамі мільёнам сваіх суродзічаў нацыянальнае свята. У газетах Малыш гасціў на першых старонках некалькі дзён, звесткай пра яго поспех пачыналіся ўсе інфармацыйныя праграмы радыё і тэлебачання. Але ўжо ў прэсе суседніх краін, апрача зацемкі пра вынік лыжных скокаў на апошніх старонках газет, імя Малыша не ўпаміналася. Сёння пэўна палова грамадзян Польшчы памятае, і доўга яшчэ будзе памятаць, пра поспех свайго спартсмена, але які працэнт ведае абсалютнага пераможцу алімпіяды ў скачках з лыжнага трампліна швейцарца Сімона Амана?

Падчас трансляцыі спаборніцтва канъкабежцаў каментатары шмат гаварылі пра канъкі, якімі карыстаюцца спартсмены паасобных краін. Аказваецца, што амерыканцы далі сваім

удзельнікам алімпіяды абсталіванне, якое пабольшвае іх шанц на дзесяць працэнтаў. Канъкі янкі збудаваны са сталі, вырабленай у лабараторыі касмічнай тэхналогіі. Камбіnezоны гэтых спартсменаў таксама спецыяльныя канструкцыі, дазваляючыя на выкарыстанні аэрадынамікі руху ў такі спосаб, што паветра не з'яўляецца матэрыяльной перашкодай, а толькі сілай спрыяльной апранутым у іх уздельнікам спаборніцтва. Ставяцца тады на адной лініі, побач сябе, спартсменаў з Амерыкі, Балгарыі і яшчэ, напрыклад, Турцыі. Першы, дзякуючы вопратцы і канъкам, вырабленых у сакрэтных лабараторыях, мае перавагу над канкурэнтамі, якія прыехалі толькі з воляй сумленнага змагання. Не надта магу зразумець, што гэта ўсё мае супольнага з духам алімпіяды, як мірнага спаборніцтва моладзі свету падвойле прынцыпу роўных шансаў.

Алімпіяды стала нагодай для нахабнай пра паганды і прыцягвання вялікіх грошей. Сучасныя плямёны (народы) тым адрозніваюцца ад старожытных

грэкаў, што падпарадковалі ўсё камерцый. Медаль — гэта рэклама не чалавека, але супольнасці, якую ён прадстаўляе. Тому кожны ўрад, нават найбяднейшай краіны, гатовы пазбавіць сродкаў сотні тысяч сваіх грамадзян і накіраваць іх на падрыхтоўку спартсменаў, каб толькі свет пачуў, што ў прыродзе выступае такая нацыя пераможцаў. Грэкі на алімпіяду ішлі прости ад сваіх штодзённых заняткаў. Адны сыходзілі з фронту, другія — з купецкіх лодак, іншыя — з вінаграднага саду, каб паказаць не толькі сілу сваіх рук ці ног, але перш за ўсё характеристар як чалавека. Сучасны спартсмен гэта дадатак да палітыкай, бізнесменаў і мафіёзі, банкаўска-рахунку, прадукт прамысловасці, у якой працуе табун спецыялісту медычных навук, псіхолагаў, шпёнаў і г.д. Спаборніцтва выигрываюць найчасцей тыя, за якімі стаяць большыя грошы. Але гэта мала мае супольнага з ідэяй грэчаскай алімпійскай ідэі. Багіня Афіна ад сораму ўжо даўно не прысутнічае на сучасных алімпіядах.

Яўген Мірановіч

Літаратурна-мастакая старонка (503)

Блакітны квадрат

Надзея Грушэўская раптам прачнуся.

З неба глядзеў на яе поўны месяць.
Дзяўчына абцерла мокры ад слёз твар.
Яна плакала ў сне.

Надзея не наракала на лёс, — ведала, што не жыве выключна для шчасця. Найбóльш палохалі яе імглістыя раніцы, напоўненія віскам варон і сабачым брехам.

— Няўжо нешта зменіцца? — дапытліва зірнула на месяц, атулены бел-блакітна-белымі хмаркамі.

Месяц адказаў шкляным токам, і мілосна паказытаў праменем яе валасы, рукі. Праз момант зіграў-заструменіў, і дом Надзеі напоўніўся залатым блескам, колерамі.

Надзея падумала, што пераменіцца яе лёс.

Барыс Гіншт зірнуў у люстра і шальмоўска высалапіў язык. Дзіваваўся, што памаладзеў на дзесяць гадоў. Гэта яму падабалася.

Дынамічны спакой і дзіцячая радасць залілі яго моцныя грудзі.

— Надзейка-чарадзейка, Надзейка-чарадзейка, — як калаўротак, віравала ў галаве адна думка. Дзень і нач, нач і дзень, дзень і нач...

Моц каханкі лавіў у блакітным квадратце на чорным фоне, які часам з'яўляўся ў яго камп'ютэры. І калі думаў пра сваю чарадзейку, фігура набірала жыцця, пульсавала, струменіла. І гэта зводзілася Барысу да ісціны: квадрат = адчуванне = чорнае поле і нічога болей за адчуванне.

Як графік-канцэптуаліст, цаніў у жыцці чистыя колеры і чистыя пачуцці — і яны жылі на свой спосаб, самі з сябе і для сябе.

Барыс залежаў адлюдей, якіх кахаў.

Гальш Пацэвіч, як фурманскі біч, ганяўся па свеце. Быццам не ведаў куды нарэшце ўлезці! У сваіх падарожніцкіх справаздачах замашыста перасякаў

мяжу праўды, і тады Надзея думала — марнусцца талент.

Натхнёна трэліў пра Нью-Йорк і свае перыпетыі — як два месяцы начаваў у Цэнтраль-парку, як з адбойным малатком гараваў на будове, як забаўляўся з выпадковай каханкай з Егіпта, — усё гэта друкавала газета „Манá-фактура” ў спецыяльнай рубрыцы „Запіскі шлынды”.

Пацэвіч быў спецам па перабольшванні і часта траціў сваю сілу.

— Надзе-е-е-е-е-е!!! — званіў ён тады са свайго Цэнтраль-парку і гадзіну плаکаў у трубку.

Факт, сустракалі яго касмічныя нечаканасці. Раз, калі прэстыжнае радыё заказала ў яго справаздачу і Пацэвіч у думках развітаўся ўжо са сваім бульварным тыднёвікам... страціў голас.

Надзея жыла побач могілак. Ад свету памерлых аддзяляла яе адна вуліца і сцяна дома. Галасы з таго свету чула ў каркани варон, што зляталіся да яе акна ў кожны золак. Птушыны род асерагаў яе ад дурных рашэнняў. Калі ля акна віравала вісклівая зграя варон, — Надзея ўлазіла з галавой пад коўдру і шаптала малітвы. Праследавалі яе тады людзі з пацуковымі галавамі, пах смерці.

Сапраўды, ліха перлася сюды аж з-за акіяна. Гадзіну пазней брынчэў тэлефон і яго званок таксама быў падобны на каркунне могільнікавых птушак.

— Каханая! — тэатральна стагнаў у трубку Гальш. — Ратуй. Мая егіпцянінка дала драла, з маёй касай! Разумееш? Ды з „Манá-фактуры” на гвалт патрабуюць чарговых „шлындусяў”. Дапамаж!

— Знайшоў сабе дурня ад чорнай работы, — грызлася ў думках дзяўчына. У канцы літавалася над Пацэвічам, і на свой „гвалт” кляпала „Запіскі шлынды”, — нібыта з Нью-Йорка.

Барыс вандраваў палявымі дарогамі не адчуваючы ні стомы, ні часу. Ён

усё зразумеў. Так, сапраўды, усё зразумеў — быў адзін момант. Нечакана для сябе самога адчуў, як у глыбі душы нешта скрунулася, і ён інтынктыўна пачаў пераступаць з нагі на нагу, падрыгаўць і ў гонар Надзеі адпраўляць рытуальны танец.

Размаўлялі... пра музыку. І пра новы кампакт-дыск гурту „Крокэ”.

— Балдзею ад іх „Dance”, — падмаргнула яна і ўсмешкай падзякаўала за той танец.

На блакітным ліпеньскім небе шыбалі буслы.

Едуchy ў Беласток, Барыс думаў пра буслоў, пра сімвалы прыпісаныя гэтым вандроўным птахам. Яго натхніла рэклама адной фірмы, якая на шыльду памяціла бусла ў гняздзе.

Сядзіць бусел = катастрофа = дрэннае адчуванне і нічога болей за дрэннае адчуванне, — падумаў мазгамі сваіх продкаў і ўсміхнуўся. Ён зразумеў, што вярнуўся дадому з далёкай дарогі.

Гальш Пацэвіч здаўна карміўся сілай каханкі, — але не панавала — яго свярбела леззі ў сабачую скuru! У канцы перабольшыў, або як пра сябе казаў — зарубаў зубамі ў асфальт!

— А каб ты спрүціўся! — паспала ў яго адрас усхваляваная Надзея. Яна разгарнула падарак-кніжку на яе трыццаты ўгодкі. Перад вачымі мільгану загалавак: „Бес славы і кахання”, які, дарэчы, трапна намякаў на д'ябальскі характар дарунка.

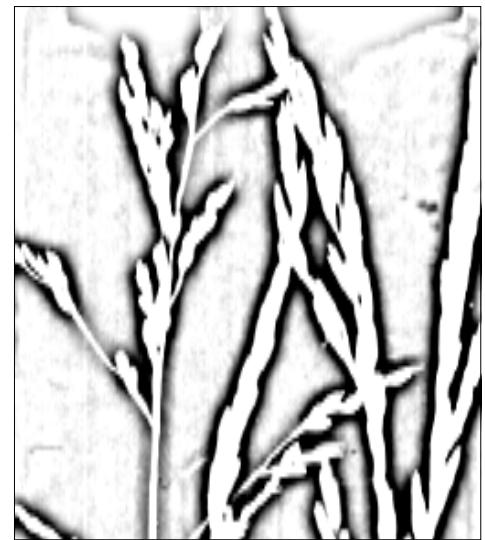
— Зычу аkiян iчcasia — i спадзяюся, што апошніe дакажса... нашае каханне. Слава нас не міне. Твой назаўсёды ГП!

— Заб'ю курву худую! — падумала Надзея і ляслула дараванай кнігай аб зямлю. У „Бесе кахання і славы” друкаваліся яе-яго „Запіскі шлынды”.

Дзяўчына думала пра сваю дурную дабрыню, што спарадзіла такое паршывыя яблыкі.

Калі другі раз Надзея сустрэла Барыса Гіншта, адчула нешта як сполах. Каля яго галавы лятаў жоўты матылек і Грушэўская падумала, што хлапец напамінае ёй дзеда Яна, — музыканта і паэта, аўтара, між іншым, верша „Матыль”. І пасля, калі яна кружыла па вуліцах горада ў пошуках натхнення для чарговых „Запіскі шлынды”, бачыла горад падобны на Прагу, рослых мужчын падобных на Барыса, буслоў, што зляталіся няведама адкуль і шыбалі над яе галавой.

Трэці раз пабачыла Гіншта ў Супрасльскай лаўры, куды як паломніца заван-

дравала з хворай сяброўкай. Усе спявалі акафіст у гонар Супрасльскай Маці. Барыс таксама співаў. Ён упэўнена фальшаваў і Надзея падумала пра варонаву зграю, і сябе, — што зноў лёс кіне яе крумкачам на спажыву.

Яна малілася і цалкам здалася на волю святых.

І стала нечакана! Быў момант, калі Барыс Гіншт перастаў фальшаваць, і на здзіў самому сабе — заспіваў сугучна з марам паломнікаў.

Надзея адчула, як у яе сэрца наліваецца дзіцячая радасць. Яна зірнула на чырвонага анёла ў левым баку Райскіх варот — і ўсё зразумела.

На зломе ночы і дня зноў з крыкам віравалі вароны.

Надзея падумала пра сваё чорнае шчасце з Пацэвічам, пра самоту і безабароннасць у свеце. Яна бачыла знак даны ёй чырвоным анёлам, чырвона-малінаў колер хмар, якія тады павіслі над Супраслю, чула мелодыю манастырскіх званоў, што падрывалі да кроку. У ейнай, апанаванай сімваламі галаве, віраваў каламутны млын, балочы хаос.

На вачах Надзеі тварыліся сцэны родам з запаветных крыніц — з усходу пачалі злятацца птушкі. Хмары вераб'ёў. Яны гуртаваліся на самотнай таполі пасярод бетонных блёкаў. Надзея ўбачыла, як палахліва сталі падрываніца вароны. Яна падумала: з імі ўцякае мая смерць. І хапіла тое выказаць — і вераб'ёны род радасна засвіргатаў-выспіваў мелодыю жыцця.

Надзея бачыла, як нараджаецца для яе новае неба, насычанае густым блакітам.

Раніцай, з нагоды свайго дня нараджэння, спаліла бескі сюрприз нью-йоркскага шлынды.

Ганна КАНДРАЦЮК

Наталля ГЕРАСІМОУК

Брату

Ты так спяшаўся жыць,
Жыццё здавалася быць бясконцым.
Умеў заўжды ўсюды быць
Ці ў дозідэж, ці ў снег, ці ў сонца.

Кахаў, смяяўся, сумаваў
Заўсёды цэлаў душою.
Усё, што меў, другім даваў,
Адораваў сэрцы цеплынёю.

Ты быў малодшым брацікам майм,
Прыйшоў на свет, гавораў, пазнаваў.
Смерць выбіла ўсіх нас з калі.
Ніколі не пазнаем хто ў тым вінаваты.

Пакінуў ты жыццё, якое так любіў.
У дарозе той, якою ўсе мы крохым.
Ты абагнаў мяне, бацькоў, а ім
Цяжэй за ўсіх, яны даўно

павыплаквалі вочы.

Зайздроичу я табе: ты вечна малады.
Жыццё, як кажуць, адміраюць вёснамі.

Пражыўши толькі дваццаць дзве вясны,
На жаль, вялікі жаль,
не дачакаўшы восені.

Застаўся фотаздымак, крык у душы,
У сэрцы жаль і боль адкрытай раны,
І сны, у якіх ты зноў жывы,
І ўспаміны, і надзея на статканне.

01.02.2001 г.

Віктар ФЁДАРАЎ

* * *

Ты сціхні, боль, прашу цябе, ты сціхні.
Супраціўляюся з апошніх сіл.
Я имат чаго ў жыцці не напрасіў.
Ты сціхні, боль, малю цябе, ты сціхні.

Дзве доўгія зямныя паралелі,
Якім працяць адна аднутой лёс не даў,
І два паучуці, што злучыцца не паспелі,
Два сэрцы, якія не зліліся ў сплаў.

Дзве доўгія зямныя паралелі.

З рускай мовы пераклада

Міра Лукаша

Станіслаў СТАНІК

што прыйшло не вернецца

Вёска далёкая
канкрэтная
пад пластом забыцця

У вёсцы расце збожжеса

моргаюць незабудкі

даляглід перамяяччаецца

каля яна блізкі

мяне дарослага там няма

мой пункт гледжання абмежаваны

бо памяць падманлівая

і вяртанне закрытае

нічайская згубіць вёску

і сябе цалкам без яе

З польскай мовы пераклада

Алена Анішэўская

Вольга УГРЫНОВІЧ

* * *

Не для мяне
у вачах Тваіх Сінія Зоркі
запаліліся яснымі святым
бо не я
уладарка чароўнае моцы
што змясціла ў абрисах
нябесны агонь

I не сыплеца мне на далоні
пляшотная споведзь
ад распаленых вуснаў Тваіх
бо не я
надавала ўпэўненасць словам
і бязмоўе тваё разумела не я
і тamu
пакідаю твой водзіг блакітны
з адваротнага боку
разбіт

Зорка

старонка для дзяцей

Максім Фіёнкі.

Фота Дарафея ФІЁНКА

У час зімowych канікул

З сёлетніх зімowych канікул Томэк вельмі цешыўся. Не мог іх дачакацца. Ехаў да дзядзькі ў Закапанэ. Томэк яшчэ не быў у горах. Гэта была яго першая паездка. Хлопец ехаў цыгніком сам, без бацькоў. На вакзале ў Закапаным чакаў яго дзядзька Уладзімір. Тамаш мала ведаў дзядзьку, але зразу яго пазнаў — гэта быў здаровы, высокі мужчына з блакітнымі вачымі.

— Добры дзень, дзядзька!

— Добры дзень, Тамаш!

— Як падабаецца табе Закапанэ?

— О, вельмі падабаецца!

Дзядзька жыў у драўляным доме. Ён не адрозніваўся нічым асаблівым ад іншых хат.

— Томку, не бачыў я цябе доўга. Хачу падарыць табе лыжы.

— Дзядзька Валодзя, гэта сапраўды для мяне? Але ж я не ўмее бегаць на лыжах.

— Не бойся, навучышся.

На другі дзень дзядзька Валодзя з Томкам пайшлі да суседзяў. Гэта старэйшыя людзі. На канікулы прыехала да іх унучка з другога канца Польшчы, аж з Владыславова, з-над мора.

— Дзяўчына?

— Табе не падабаецца? Гэта вельмі мілая дзяўчынка, напэўна яе палюбіш.

Дзядзька не памыліўся. Не можна было не палюбіць Касю. Кася і Томак — аднагодкі. У Касі доўгія цёмныя валасы, карычневыя очы і вельмі ветлівая ўсмешка.

Калі дзядзька Валодзя з Томкам зайшлі да суседзяў, яны прывіталі іх вельмі шчыра, асабліва Кася. Спачатку выпілі гарбату, а потым дзяўчынка запрасіла калегу пагуляць у „скраблі”. Дзеци добра ведалі гэтую ігру і добра за ёй гулялі.

Томэк пахваліўся, што атрымаў ад дзядзькі ў падарунку лыжи, але не ўмее на іх бегаць. Кася запрапанавала, што будзе яго вучыць. Дзяўчына вельмі добра ўмелая бегаць на лыжах.

На наступны дзень дзеци ўзяліся за навуку. Томэк хутка навучыўся бегаць на лыжах. Як на зімовую пару года, дзень быў цёплы. Кася і Томак бегалі на лыжах. Раптам прыкмецілі хлопца, які кірчачаў на бабулю. Гэта была яго няня:

— Гэтыя лыжи для мяне замалыя!

— Я не вінаватая, Вася.

Кася і Томак падышлі бліжэй да хлопца.

— Я магу табе пазычыць лыжи. Павінны быць добрыя на цябе, — запрапанавала Кася. — Выбачайце, мы не прадставіліся. Я — Кася, а гэта мой сябрана, Томэк.

Ігар СІДАРУК

Чароўны лес

Гэты лес працяла тайга...

Ён чароўны, незвычайны:

Тут ялінкі на аблоках,

Зайцы плаваюць глыбока,

Тут мядзведзь сядзіць на ліпе,

Ён дажэджу ў мяхі насытаў,

Караеды неба точаць,

З тыгра малты тут рагочуць,

Бо ён жабу праглынуў...

У гару карась нырнуў

І ляціць за бегемотам.

Тут блыха пашыла боты

I са львом — давай у скокі!

Вучаць мышкі тут урокі.

Тут дзівосы на палянах...

Бо мой лес — намаляваны!

Арэлі

Янка, лёгкая дзяўчынка,

Гушкаецца на аблачынках.

Вечер тварык ёй кранае,

Аблачынкі падганяе.

Азірнуцца не паспела —

Пазікали

Ўсе арэлі.

Але Янка не суме:

Вечер

Новыя змайструе!

— Я, Вася. — Колькі хочаш?

— За што?

— За пазычанне лыжаў?

— Што! Не вазьму ад цябе грошай! — абурылася Кася.

— Не кожны. — Я, напрыклад, не.

Вася быў распешчаным хлопцам, нервовым, усё мусіла быць паводле яго думкі.

— Не ўмее бегаць на лыжах, падаю! — закрычаў хлопец.

— Думаеш, што мы ўмелі, як вучыліся.

— Я, разумны і інтэлігентны, і ўсё адразу ўмеею, — сказаў Вася. Тады хлапец знерваваўся, пачаў тупаць так, што паслізуўся і паламаў нагу. Забралі яго ў бальніцу і налажылі гіпс на нагу.

(працяг будзе)

Магдаліна ВАЙЦЮК,

В кл. ПШ у Бельску-Падляшскім

Los	►			▼			My	►		Artysta
Książka		Powieść			Laur	Upał	Materiał			
Płyta	►					▼				
Naracz	►								Pokój	
Mim					Rzym	►				
Rocznica	►									
Fan										
	►									

Польска-беларуская крыжаванка № 9

Запоўніце клеткі беларускім словамі. Адказы (з наклееным кантрольным талонам) на працягу трох тыдняў дашліце ў „Зорку”. Тут разыграем цікавыя ўзнагароды.

Адказ на крыжаванку № 5: Ас, дрот, душ, чарадзейка, барон, нос, мадам, толк. Дабро, бура, шар, дом, трызна, тайна, пегаз.

Узнагароды, аўтаручкі, выйграў: **Паўліна Іванюк** з Малінікі, **Анна Хількевіч і Івона Маркевіч** з Бельска-Падляшскага, **Юстына Аўласюк** з Махната, **Януш Мінко, Галіна Ільяшук і Тамаш Хадакоўскі** з Нарвы. Віншуюм!

Выступае Тодар Кацкурэвіч.

Фота Ганны КАНДРАЦЮК

Снеданні і вячэры рыхтавалі самі.

Фота Ганны КАНДРАЦЮК

Атрымаў дар ад Бога

Сустрэча з Тодарам Кацкурэвічам, мастаком з Беларусі, які іграе на дудзе назаўсёды застанецца ў маёй памяці. Жыве ён у Мінску. На гэтым, падобным на лебедзя, арыгінальным інструменце ён сам навучыўся іграць. Гісторыю дуды прыблізіў таксама нам. Яна была вядомая ў часы Вялікага княства Літоўскага. Мы пачулі таксама песні тае эпохі, якія выконваліся як у час посту, так і больш вялікую пару (напрыклад, маладажонкам або на хрысцінах). Была такса-

ма песня з нашага рэгіёна — „Танец шарлатана”, якая мне вельмі спадабалася. Калі Тодар Кацкурэвіч сказаў, што сам навучыўся іграць, я падумай, што гэты таленавіты чалавек атрымаў дар ад Бога. Думаю, што кожны з нас павінен адкрыць у сабе схільнасці ды пайсці за імі, не звяртаючы на асяроддзе ўвагі. Бо калі мы робім тое, што кахаем — наша жыццё лягчэйшае.

Рафал СЕЛЬВЯСЮК, II „б” кл.
Гімназіі ў Орлі („Моц Нарвы”)

Другі сустрачанскі бард

Аднойчы на вечарыне, пасля сустрачы з Лукашом Сцяпанюком, сустрачане папрасілі нашага барда — Томка, каб паспявай нам свае песні. Усе былі пад уражаннем. Пасля рашила выступіць Наталька. Упершыню песні „Н.Р.М.” праспявала яна пры дапамозе гітары, мімікі і жэсту. Гэта выклікала захапленне і сардэчны смех публікі. Пасля Наталька ў лірычнай форме прадставіла нам гісторыю нараджэння „Томковых дзетак”. Сустрачан скручвала ад смеху. Усе

апладзіравалі Натальцы. А яна адчуюшы прыток натхнення пачала зноў співаць і іграць. Яна разагрэла нас і разбудзіла перад ноччу. На мой погляд, Наталька з'яўляецца сапраўднай акцёркай. Музыкальная дзяўчынка можа выступаць у кабарэ. Патрапіць развесяліць кожнага панурага чалавека. А, мабыць, яна стане другім сустрачанскім бардам?

Юстына Вышкоўская, II „ц” кл.
Гімназія ў Аўгустове
(„Моц Нарвы”)

Няма тут мам...

На ХХ Сустрэчах „Зоркі” я размаўляла са спадарынай Аннай Шайкоўскай з Радыё „Рацыя”. Яна спыталася мяне, што нам даюць Сустрэчы „Зоркі”? Я коратка адказала, што на Сустрэчах можна многаму навучыцца, напрыклад, як пісаць прэсавыя інфармацыі і можна пабачыць крыху свету. Пасля даўжэйшай задумы, я зразумела, што Сустрэчы даюць нам намно-га больш. Перш за ўсё, на Сустрэчах мы можам пазнаць людзей, у якіх та-кія ж зацікаўленні — пісанне. Гэта можа быць таксама пачатак вялікага сяб-

роўства. Апрача таго, я думаю, што Сустрэчы — гэта такая школа жыцця. Тут няма нашых мам, якія падсювалі б усё пад нос. Снеданні і вячэры мы рыхтавалі самі, кожны дзень іншая рэдакцыя. Думаю, што мы проста можам навучыцца жыцця ў групе, узаемнай дапамогі. Калі мы прабываєм з сабою, тады мусіць нас абавязваць нейкія правілы. Сустрэчы можна акрэсліць адным словазлучэннем — прыемнае з карысным.

Анна ІВАНЮК,
Гімназія ў Нарве („Нарвавік”)

Нізкі гумар

У восем гадзін усе сядзелі за сустрачанскім столом і пачыналі снедаць. Прыйшлі ўсе. Адзін рэдактар — бацька Тамаш — прыйшоў у піжаме. Можа ён прыйшоў у такой вопратцы, каб развесяліць кампанію, а можа — забыўся пераапрануцца?!

Мне гэта спадабалася і не спадабалася. Спадабалася, таму што ўсе смяяліся з яго ўчынку, а не спадабалася — бо Тамаш зрабіў штучную гумарэску. Ён выйграў і прыйграў — яму ўдалося ўсіх развесяліць, аднак яго нумар быў слабога гатунку — проста ніякі.

Лукаш СІКОРА („Нарвавік”)

Па-моему, рэдакцыя Mixasя зрабіла вельмі марнае снеданне. Ніхто не наеўся, кожны ў дзень прыходзіў на кухню і рабіў сабе другое снедан-

не. Найбольш агідныя былі бутэрброды з рыбнай пастай. Ніхто, апрача трох асоб на трыццаць, іх не еў.

Оля МАКСІМЮК

Марнае снеданне Mixasя

Дзяўчыны з рэдакцыі Patrycyi спецыяльна прыкідваюцца, што плачуть, каб Tomak выходит да іх і сусяшаў — ноччу да чацвёртай ра-

ніцы! Так думае цэлая рэдакцыя „Tomkavых дзетак”.

Оля МАКСІМЮК
(„Tomkavy дзеткі”)

Томкавы гумар

Па гарадскім рынку кружыць мужчына з белым мядзведзем на шнурку. Нарэшце хтосьці яго пытае:

— Вы каго тут шукаеце?
— Хітруна, які калісьці падарыў мне маленькага, белага „хамяка”!
Запісала Аня ЛАПІНСКАЯ
(„Tomkavy дзеткі”)

Вершы Віктара Іліева

Малты вінаваты

Настаўнік вучняў пытаецца:

— Скажыце, хто ў Беластоку
Пастаянна займаецца
Электрычным токам?

— Малты, сказала Агата.

Калі пацямннее навокал

Крычыць знерваны мой тата:

— Зноў малты пазбавілі току!

— Ток электрычны, сцвердзіць
трэба,
Нам даражэ з кошнім годам.
Маланка, што прыходзіць з неба,
Бясплатна ззяе нам заўсёды.

Уладзімір Арлоў, Адкуль наш род

Ян Кароль Хадкевіч (1560-1621)

Шведская вайна

У тым часе Рэч Паспалітая пачала доўгую вайну са Швецыяй за панаванне на Балтыйскім моры. Вялікі князь і кароль Жыгімонт Ваза прызначыў Хадкевіча намеснікам вялікага гетмана і накіраваў у Прыбалтыку.

Наша войска было параўнаўчы са шведскім невялікае і горш узброенае. Ранейшыя камандзіры і каралеўскія чыноўнікі думалі найперш пра сябе, а не пра сваіх падначаленых. Жаўнеры доўга не атрымлівалі грошай і часта галадалі. Нярэдка яны мусілі здавыцца сабе ежу рабункамі або наогул уцякалі дахаты. Ян Хадкевіч хутка наўвё дысыпліну. Ён сурова караў паштальёніку, але клапаціўся, каб ваяры заўсёды былі накормлены і апрануты, каб мелі добрую зброю і сътых

коней. Гроши на войска з каралеўскай скарбніцы прыходзілі нерэгулярна, і гетман загадаў плаціць жаўнерам заробкі і купляць зброю за свае сродкі. Дзеля гэтага ён нават заклаў за гроши ўласныя маёнткі.

Спачатку наша войска прымусіла здацца шведскі гарнізон у эстонскім горадзе Дэрптце (Тарту). Потым Хадкевіч разбіў прысланы з-за мора свежы шведскі корпус. Яшчэ праз некалькі месяцаў ён разгроміў новы вялікі аддзел ворага. У той бітве палегла дзве тысячы шведаў і быў захоплены 21 баявы непрыяцельскі сцяг. Пасля гэтага сойм Рэчы Паспалітай пастанавіў перадаць Хадкевічу булаву вялікага гетмана. Гэта значыць, ён стаў у нашай дзяржаве галоўным камандzірам усёй армii.
(працяг будзе)

Святая Зямля А. Чобата

Толькі што выйшла друкам кніжка Алеся Чобата *Зямля св. Луки**. Гэта гісторыя Беларусі, напісаная літаратарам, эсэ накшталт тых твораў, якія калісь пісаў палякам Павел Ясініца. Кніжку выдала Villa Sokrates, а яе рэдактарам з'яўляецца Сакрат Яновіч. У прадмове Яновіч правакацыйна інфармуе патэнцыяльных чытачоў, што гэта кніжка толькі для людзей інтэлігентных, з вялікім багажом ведаў і просіць, каб не браліся яе чытаць аматары ўсялякай міфаманіі. Магчыма гэта асаблівая форма рэкламы, але папраўдзе Сакрат павінен звяртасца да чытачоў словамі: „Калі ўмееш чытаць на беларускай мове, кінь усе свае заняткі, прачытай кніжку і перадай другому”. Несумненна мае рацыю рэдактар пішуны, што *Зямлю св. Луки* чытаеца як крымінал ці раман самай высокай якасці. Хаця Чобат апавядзе пра наогул вядомыя факты, але іх інтэрпрэтацыя і форма расказу не дазваляе чытачу адарвацца ад кнігі пакуль не дойдзе да апошняй старонкі.

Разважанні Чобата пра крэсалогію (вытворнае ад Крэсаў) выклікаюць часам смех, але часцей вельмі сур'ёзныя рэфлексіі над гістарычнымі высновамі аўтара. У двух сказах вырашыў ён праблему пачатка беларускай дзяржаўнасці, з якой ад дзесяткай гадоў змагаўшца супрацоўнікі шматлікіх інстытутаў гісторык. „Трэба думаць, — піша Чобат, — што спачатку на Дзвіну прыйшли нейкія крывы і селі на тубыльцаў, потым ужо іх канкурэнты русы зайшлі з поўначы, тут умацаваліся, ды пайшлі на поўдзень... Спаліў Полацк і забіў Рагвалода іхні, русаў, князь Уладзімір, пазнейшы, кананізаваны Царквой, Уладзімір Святы”. Той жа Уладзімір — як інфармуюць хронікі — безупынна змагаўся з няхрышчанымі яцвягамі, у якіх

мог толькі „ўзяць лыка на лапці ды бярозавы венік на лазню”. Крыжацкія паходы — канстатуе Чобат — спачатку ішлі на Нёман, Нарву і Прыпяць не ад немцаў, але з Кіева.

Яцвягі — піша далей — цалкам былі падобны на чорнарусаў, жыхароў паўночна-заходняй Беларусі: „Ростуяны былі высокага, твары мелі выцягнутыя і здаровыя, валасы насілі доўгія і адпушкалі вусы, але бароды галілі, страшэнна любілі яны гарэлку і піва”. Калі аднойчы аўтар гэтых радкоў стаў перад люстрам, пабачыў партрэт яцвяга, які быў маляваны кіеўскім лепапісцамі. Але самым пераканаўчым аргументам генетычнай лучнасці аўтара з чорнарусамі-яцвягамі было тое, што яго таксама „старшэнна цягнула на гарэлку і піва”.

Складваеца ўражанне, што *Зямлю св. Луки* напісаў чалавек, які адчувае сябе свабодным не толькі ад ціску цэнзуры, але і вучоных стэрэатыпаў. Чобат інтэрпрэтует факты ў такі способ, на які не адваражуецца б наўбашкіх скілні да тварэтызовання гісторык. Міндоўг, напрыклад, упершыню заіснаваў тут як Міна Доўгі. Прытым Міна гэта грэчаскае хрысціянскае імя, а Доўгі ад „выцягнутай морды”. Троху за шмат фантазіі прадэмансстраўаў аўтар даказваў чырванскае паходжанне дзяржаўных старабеларускіх сімвалаў. Але апрача чиста літаратурнай творчасці ў кніжцы выступае шмат надта трапных абагульненняў, якія цяжка было б фармуляваць прафесійным гісторыкам. „Для Рыма, — піша Чобат, — праваслаўны хрысціянін гэта не язычнік, але горш язычніка — здраднік!” (с. 24). Унутраны канфлікт, які цягнуўся на Беларусі амаль сто гадоў пасля Гарадзельскай уніі, быў выкліканы спробай маргіналізаціі праваслаўнай большасці каталіцкай мен-

шасцю. У канцы прывёў ён да поўнай каталізацыі і паланізацыі беларускіх элітаў. У гэтым працэсе вельмі важную ролю адыграў Кракаўскі ўніверсітэт. „Калі хто з нашых даязджаў толькі да Кракава, то па вяртанні дамоў ён так і заставаўся з польскай мовай, а калі ж хто пасля Ягелонкі ехаў яшчэ далей і там бачыў, што на Польшчы Еўропа не канчаецца, то ён, пасля вяртання дамоў, гаварыў па-беларуску”.

Надта цікавую і арыгінальную інтэрпрэтацыю зрабіў Чобат наконт Берасцейскай уніі. Як сам заўважае, яго пункт гледжання не спадабаецца ні праваслаўным, ні католікам. Але такіх аўтараў няма ў прыродзе, якіх творчасць наконт гэтай падзеі магла б падабацца адначасова католікам і праваслаўным. Здрада праваслаўных іерархай і часткі святаўроў была фактам, а новае веравызнанне уніяцкі біскуп Язафат Кунцэвіч ствараў „агнём і мячом — пакуль у 1623 годзе яго не забілі віцебскія мяшчане”.

Чобат у сваёй кніжцы сапраўды разбурае сотні міфаў, але таксама стварае свае ўласныя. У большасці з'яўляюцца яны вынікам адсутнасці даследаванняў такіх ці іншых падзеяў. Піша, напрыклад, што Якуб Ясінскі быў у Вільні „тутэйшым”, прайяўляў „ліцьвінскі сепаратызм”. Ясінскі быў родам з Вялікапольшчы. Паўночная вайна таксама не прайшла ў Беларусі незаўважальна — загінуў кожны пяты жыхар краіны. Падобных недакладнасцей нямала на старонках Чобатавай гісторыі, але як эсэіст не мае ён абязвязку будаваць канструкцыі гістарычных фактаў паводле матэматычных правілаў. Адчуванне свабоды ад усялякай метадалогіі дазволіла яму даволі лагічна ацаніць героя так савецкай, як патрыятычнай гісторыяграфіі Каастуся Каліноўскага. Аб правадыры студзенёўскага паўстання 1863 г. піша хіба трапна, што не быў ні палякам, ні беларусам, а толькі камуністам, а тагачаснае бачанне польска-беларускага сусідавання яму падобныя патры-

ёты разглядалі ў катэгорыях „палякі і тэж-палякі”, ці „Польша і Крэсы”.

Чобат заслугоўвае сур'ёзной палемікі, асабліва захвочваюць да гэтага старонкі, прысвечаныя навейшай гісторыі Беларусі і яе суседзяў. Некаторыя яго думкі можна прыняць як гатовыя тээзісы айчынай гісторыяграфіі, іншыя патрабуюць шматлікіх старонак друку, каб паказаць іх памылковасць, але немагчыма да *Зямлі св. Луки* паставіцца абыякава. Гэта адзін з нешматлікіх выхаваных у Савецкай Беларусі эсэістаў, які паспрабаваў адарвацца ад савецка-расейскай гісторычнай традыцыі. Адрозненне рускага ад „тутэйшага-заходнеруса”, ці па-цяперашняму „тоже-рускага”, паводле Чобата такое, што „рускі і так рускі — бясплатна, але тутэйшы будзе яшчэ нейкім рускім, але за грошы”. У 1917-1994 гадах гэтая ідэалогія была ў Беларусі пануючай між прастымі людзьмі, але прыціснутай ці то „маскалямі-бальшавікамі”, ці то „пшэкамі-пілсудчыкамі”, а з часоў установлення эпохі прэзідэнта Лукашэнкі гэтая ідэалогія зрабілася таксама ідэалогіяй уладнай эліты, дзяржаўнай ідэалогіі. У ёй дзіўным чынам спалучаецца „братэрства” з рускім праз вынішчэнне рэштак нацыянальнай культуры — што Маскве глыбока абыякава!”

У Беларусі *Зямлю св. Луки* павінна стаць настольнай кнігай кожнага студэнта і ліцэіста, як проціцдзе супраць савецка-заходнерускай ідэалогіі. Старэйшым яна ўжо не дапаможа. Кніжка аднак не стане выконваць належнай ёй ролі, таму што ў Беларусі будзе яна фізічна непрысутнай. Не дапаможа таксама нашым тутэйшым вучоным заходнерусам. Надта моцна раскрывае іх інтэлектуальную плыткасць. На Беласточчыне, дарэчы, такую колькасць старонак буквамі пісаных мала хто ўжо зможа прачыгтаць.

Яўген МІРАНОВІЧ

*Алеся Чобат, *Зямля св. Луки*, выд. Villa Sokrates, Крынкі 2002, сс. 212.

Разьба Станіслава Жывалеўскага з Гайнайу.

„Апошніе лясніво” Лешка Гравоўскага.

Сучасная народная разьба на Падляшшы

Перакулены свет драўляных птушак

У бельска-падляшскай ратушы, аддзеле Падляшскага музея ў Беластоку, ад лютага да мая 2002 года можна паглядзець выстаўку каля 450 помнікаў са збору больш за сямісот экспанатаў. У цікавай мастацкай аранжацыі паказваюцца сучасна ўзніклія скульптуры,

інспіраваныя традыцыйнай і навакольнай прыродай. Бывае, што гэтыя творы — адбіцё журбы аўтараў па запамятаным з маленства краявідзе малое айчыны.

Аўтарам сцэнарыя і камісарам выстаўкі „Чалавек і натура” ёсць вядомы этнограф Войцех Кавальчук, які аран-

жыраваў яе па праекце Ірэны Баравік, мантавалі Веслаў Данеляк і Дарыуш Маліноўскі. Аранжyroўка мае тут вялікае і сімвалічнае значэнне. Па-над светам людзей і разам з ім царствуе свет птушак і анёлаў. Усё — у дынаміцы, і бачанае таксама і з птушынага палётту, дзе свет у кожную хвіліну можна ўгледзець у іншым спектры, да таго, як здаецца нам, зайдзросным, той птушыны свет не падлягае закону прыцягнення. І птахі тыя, хоць драўляныя, ад малюсеньких, стылізаваных (Лявона Наумюка), да дакладна выдзеўбаных, мілосна пацягнутых пэндзлікам па кожным пёрку, як жоравы і чаплі Ядвігі, Зыгмунта і Лонгіна Гвядзіўскіх, турхтаны Генрыка Кулікоўскага і Антона Кужына, як птахі Юзафа Рафалкі (буслы, нават з зялёнымі жабкамі ў яркачырвоных дзюбах, агромністы груган) ці арол невядомага аўтара, паказваюць на радасць аўтарскіх працы. Шмат з разбяроў — пенсіянеры, для якіх, апрош камерцыйных прычын, вялікую ролю іграе ў іх зацікаўленні ахвота спрабаваць сваіх творчых магчымасцей, заніць вольны час, ажыўіць у мёртвай ужо драўніне жыццё няўлоўных птушак. Некаторыя з аўтараў вельмі дакладна прадстаўляюць сваіх птахай — падгледжаных, з фатаграфіі, паводле альбомных выданняў. Птушкі іншых — больш фантастичныя, выдуманыя, працуючы над якімі можна даць волю ўяўленню.

І тыя анёлы, якія лунаюць разам з птахамі ў музейным паднябесі! Тамака лятае таксама і драўляны чалавек, зайздросны за магчымасць боскага па-

лёту. Але і анёл можа мець рысы грубыя, не анёльскія, і рукі земляроба (Дыянізы Пурта). І анёлы, як і людзі, любяць забаву. Д'яблы таксама кайфуюць ад ігры на гармоніку (Станіслаў Жывалеўскі); трапляюцца цэлья аркестры д'ябальскія, апрош вясковых. З д'яблам — спакушаная ім баба (але і яна, распусніца, таго чортага сцікае так, што той ледзь дух не аддаў (таго ж гайнаўскага разбяра)). З аркестраў — дробненъкія фігуркі Рышарда Балтовіча, палітычны аркестр Яна Маркоўскага (тут салісткай — Ганна Сухоцкая, першы скрыпач — Лех Валэнса, Барыс Ельцын — бубнач, Біл Клінтан — саксафаніст, Хельмут Колль — дырыжор!). Увекавечаны ў драўніне люд, відаць, любіць гуляць, добра папрацаўашы — усе жнеі, кавалі, трачы, стомленыя бабулі і сардечныя маткі, кабеты з вёдрамі, маслабойкамі, убіваючыя проса, старэчы з сабачкамі і палкамі, пастушкі з гусачкамі, дзядзькі за валамі, за жорнамі, вандроўцы...

Творы больш за сарака аўтараў, сярод якіх ёсць і жанчыны — Марыя Смакуновіч, Ядвіга Гвядзіўская, Ірэна Стажынская. Паяўляюцца маладыя, новыя, як Ірынай Вандалоўскі, сыны вядомых, прызнаных творцаў — як Уладзіміра Наумюка — Лявон...

Зборы Падляшскага музея папаўняюцца з дзевяностых гадоў, і калі будзеце мець магчымасць наведаць ці выстаўку ў беластоцкай ратушы, выязнью — не пашкадуце. Гэта і радасць для вока, і для душы ўспамін ды патоля.

Міра Лукша
Фота аўтара

Падзвіжнікі і святыні

Алена Яскевіч, маладая даследчыца з Мінска, лаўрэатка прэмii і медаля „За духоўнае адраджэнне” 2000 года за дылогію кніг „Абранине Вечнасці: Універсалізм традыцыі і гісторызм сучаснасці”, „Спрадвежная Ахойніца Беларусі: Духоўная пошукі старабеларускага этнаса ў гісторычных даляглядах” і цыкла з 400 духоўна-асветніцкіх артыкулаў, разыё- і тэлеперадач. У 1998 г. атрымала міжнародную прэмюю імя Адама Міцкевіча за п'есы „Адвежны Лір”, „Ілірыйская Беатрычэ”, „Малітвамі Міліцы”, за вершы і крытычныя артыкулы, а ў 1995 — прэмюю Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі за дылогію кніг „Словам скароны свет” і „Творы Ф. Скарыны: жанравая структура, філасофскія погляды, маастацтва слова”. Яна — аўтарка 17 кніг, больш за 600 артыкулаў, дідэр і арганізатор маладзёжнай навукі (намеснік старшыні Савета маладых вучоных), член Біблейскай камісіі па перакладзе Святога Пісання на беларускую мову, член рэдкалегіі часопіса „Праваслаўе”, „Голасу Радзімы”. Дарэчы, толькі праз 15 гадоў напружанае працы ў галіне науки, сталі паказвацца ейныя кнігі ў вядомых выдавецтвах, такіх як „Полымя” — Рэспубліканськае ўнітарнае выдавецтва Дзяржаўнага камітэта Рэспублікі Беларусь па друку. Апошняе з іх — *Падзвіжнікі і их святыні. Духоўная культура старажытнай Беларусі*, выданне навуковае. Як такі, гэтыя вялікі зборнік мае паказальник імён і персаналій, каляндар ушанавання цудадзейных беларускіх ікон, бібліографію, слоўнік рэдкіх тэрмінаў і абазначэнняў, спіс скарачэнняў.

Матэрыял, які даследчыца збрала 15 гадоў, прадстаўлены, аднак, у нетыповай для „тыповага” карыстальніка навуковай літаратуры, форме, здаўна, аднак, вядомай, і вельмі адпаведнай для тэмы і яе прадстаўлення. Падобным спосабам карыстаецца эсэістыка, якая аднае і разгортае веды не аддзельна ядна ад аднае, інтэгруе навуку з вобразнасцю. На амаль чатырохстах старонках, аздобленых выявамі ўшаноўваних ікон і воблікамі падзвіжнікаў, знаёмімся з духам сярэднявечча і светам натхнёных Богам асоб. У раздзеле „Залаты век” айчыннага пісьменства аўтарка прадстаўляе „Святасць у рэальнім жыцці і мааста-

цтве”, „Хрысціянская антрапалогія: дыялектыка Бога і зверачалавека”, „Анталагізм сярэдневяковай мовы”, „Супрасльска-Астрожскі асветніцкі асяродак”, „Навукова-асветніцкі гурток Елісея Пляцінцкага”. У „Генезісе славянскага адраджэння” чытач даведаецца пра „Хрысціянская карані Адраджэння: візантыйска-афонская і серба-балгарскія традыцыі і паўднёваславянскі ўплыў. Палацкая, Турава-Пінская і Смаленская землі — як эпіцентрды духоўнай асветы краю”, „II паўднёваславянскі ўплыў. Дзейнасць Кіпрыяна Кіеўскага, Грыгорыя Цамблака, Максіма Грэка, Іаана Вішанскага, Алены Іванаўны”, „Духоўны і свецкі бакі Рэнесансу”. У раздзеле „Феномен беларускага ўплыву” А. Яскевіч разважае над „Вытокамі этнічнай пасіянарнасці”, „Дзейнасцю Пятра Магілы”, „Навукова-асветніцкім гуртком Лазара Барановіча”, „Патрыстычнай лініяй пісьменства, спадчынай Дзімітрыя Раствоўскага”. У асноўным раздзеле, „Архетыповы і іканаграфічны ідэал беларускай культуры” аўтарка разважае пра сярэдневяковое светабачанне і разуменне іконы. Гэта артыкулы „Багаслоўска-культуралагічны змест іконы як «вакна ў свет небесны»”, „Іерархізм сярэдневяковай філасофіі. 12 нябёсаў — як ступені ўзыходжання чалавечай душы да прастола Божага”, „Дабрадзейнасць у сістэме маральных каштоўнасцей продкаў. 12 цнотаў у кароне Царыцы Небесной”, „Духоўна-культурныя цэнтры”, „Ля вытокаў багаслоўска-перакладчыцкай і гімнаграфічнай старабеларускай школы”...

— Толькі служэнне высокай ідэі выхоўвае сапраўднага чалавека і пасіянарна трывалую нацыю, — сцвярджае ў заключенні А. Яскевіч. — І, відавочна, такое высакароднае служэнне, якое літаральна пераўтварае нацыю і кожнага чалавека, немагчыма без усведамлення сваёй этнічнай адметнасці, шырокага ўвядзення ў сучасную культуру вяршынных здабыткаў айчыннага Сярэднявечча з яго падзвіжніцкім ідэаламі, усевиратавальнай і самаахвярнай ДУХОЎНАСЦЮ.

Міра Лукаша

*Алена Яскевіч, *Падзвіжнікі і их святыні. Духоўная культура старажытнай Беларусі*, Мінск 2001, сс. 380.

Юбіляры — айцец Юрый Шурбак і калектыв царкоўнай музыкі з Варшавы.

З дабрачынным канцэртам

Фонд „Царкоўная музыка”, Гайнавскі дом культуры і Гарадскі асяродак грамадскай дапамогі ў Гайнавцы арганізавалі 10 лютага г.г. у ГДК дабрачынны канцэрт „За ўсмешку дзяцей”. Трыццацігоддзе існавання Калектыву царкоўнай музыкі з Варшавы і саракагоддзе дырыжорскай працы айца Юрыя Шурбака сталі нагодай да выступлення перад гайнавскай публікай з канцэртам царкоўнай і свецкай музыкі. Мерапрыемства папаўняла выступаўка „XX гадоў Міжнароднага фестывалю царкоўнай музыкі ў Гайнавцы”, якая экспанавалася ў час сёлетняга фестывалю.

У першай частцы канцэрта харысты з Варшавы спявалі царкоўныя творы вядомых кампазітараў і кіеўскага напеву, а пасля перапынку выступілі са свецкай музыкай, якая выконвалася паводле рускай і ўкраінскай народных мелодый. Харавыя выступленні перапляталіся з сольнымі спевамі. Айцец Юрый Шурбак, дырыжор Калектыву царкоўнай музыкі, тлумачыў слухачам праграму выступлення. Дырэктар фонду „Царкоўная музыка” Мікола Бушко пайфармаваў, што грошы сабраныя ў час канцэрта перададзены будуть на дабрачынныя мэты.

Калектыву царкоўнай музыкі першы раз выступіў перад варшаўскай публікай 2 лютага 1972 года. Заснавальнік калектыву айцец Юрый Шурбак, дзякуючы тэалагічнай адукцыі і шматгадовай дырыжорскай працы стаў вядомым у Польшчы і за яе межамі знатаўкім царкоўнай музыкі. Быў ён адным з заснавальнікаў Міжнароднага фестывалю царкоўнай музыкі ў Гайнавцы і шматгадовым членам журы. Калектыву царкоўнай музыкі на працягу трыццаці гадоў выступіў з 1 500 канцэртамі ў Польшчы і за яе межамі, у краінах Еўропы, Бразілії, Японіі, Паўднёвой Карэі і Сенегале.

Гайнавянне, якія запоўнілі канцэртную залу Дома культуры, хвалілі выкананіць царкоўнай і свецкай музыкі за прыгожы спэў. Кіраунік Гарадскога асяродка грамадской дапамогі ў Гайнавцы Барбара Васілюк пайфармавала, што сабраныя ў час дабрачыннага канцэрта грошы будуть выдаткованы на абеды для гайнавскіх вучняў сярэдніх школ: 8 з Комплексу прафесійных школ, 6 з Агульнаадукацыйнага ліцэя з дадатковым навучаннем беларускай мовы і 5 з Агульнаадукацыйнага ліцэя н-р 1.

Аляксей МАРОЗ
Фота аўтара

Наши поспехі ў экumenізме

(печатак у н-ры 46 ад 18.11.2001 г.)

13) Калі будучы мітропаліт Васілій (Дарашкевіч) рамантаваў руіну для праваслаўнай кафедры ў Вроцлаве, то па сваёй ініцыятыве дабудаваў для старакатолікаў прастол заходняга стылю (гроб пры сцяне), якія там час ад часу маліліся на польскай мове.

14) У Вроцлаўскім ваяводстве паляшук а. Яраслаў Тычына выпрасіў у прэтэстанцкай кірсе ў г. Легніцы бакавую капліцу і там наладзіў праваслаўную царкоўку, якая дзейнічае і сёння.

15) Айцец д-р Р. Сасна ў книзе „Wstępna bibliografia chrześcijaństwa polskiego. Druki polskojęzyczne okresu współczesnego” памясціў не толькі тытулы кніг і артыкулаў праваслаўных аўтараў, але і грэка-каталіцкіх і каталіцкіх, а таксама тэматыку дахрысціянскіх цэркваў і гэта бібліографія выклікае захапленне ў сапраўдных знатакоў.

16) У калядны час рымска-каталіцкая, праваслаўная і евангеліцка-аўгсбургская (лютеранская) Цэрквы згодна распаўсюджваюць свечы, каб выручуць гроши для ўбогіх дзяцей. Гэта ўжо стала звычаем.

З гісторыі царквы ў Кузаве

Царква „Пакладання слаўнай рызы Прасвятой Багародзіцы” ў Кузаве была збудавана ў XVIII стагоддзі і пацярпела ад пажару ў час Напалеонаўскай вайны. Вернікі адбудавалі яе і за патронку ўзялі св. мучаніцу Тэклю. Святыня, як за першым разам, так і зараз, была збудавана з дзерава і прыкрыта саламяным дахам. У 1914 годзе ўзнік пажар у вёсцы, згарэла і царква.

Да 1936 года ўлады санацыйнай Польшчы не дазвалялі кузавцам адбудаваць капліцу. Тады сяляне ўзвялі крыж у гонар Юзэфа Пілсудскага і заяўлі, што ў новазбудаваным храме будуть маліца за ўпакой маршала. У гэтым жа годзе пабудавалі невялічкую царкоўку, у якой 11 мая адбылося пасвячэнне. У такім відзе захавалася яна да 1977 года.

Наставець Кляшчэлеўскага прыхода, у межах якога заходзіцца Кузава, пачаў хадайнічаць аб дазволе на аблклад

царквы ў Кузаве цэглай. Атрымаўшы такі дазвол сяляне рашылі разбудаваць капліцу, у выніку чаго пашырЫлі ўсе чатыры бакі. Зараз царква стала намнога большай. За гэту разбудову шмат непрыемнасці паступіла ад тадышніх улады мітропаліту Вісілію і айцу Мікалаю Келбашэўскуму.

Новазбудаваную царкву 11 мая 1980 года пасвяціў епіскап Люблинскі Сіман. Некалькі гадоў пазней у Кузаве арганізавалі самастойныя прыход і па сённяшні дзень царква служыць вернікам. Такую інфармацыю атрымаў я ад айца Яўстрафія, настаяцеля Кузавскага прыхода.

Уладзімір СІДАРУК
Фота аўтара Царква ў Кузаве (кастрычнік 2000 год).

Яўгенія Маёрова, Тамаш Белаказовіч і трэнер Яўген Бэдэнічук.

Маніпуляцыі Капчука

Прачытаў я ў „Ніве” ад 5 лютага 2002 г. артыкул Мікалая Капчука „Добрае слова аб палкоўніку”, які закранае складаныя праблемы пасляваеннаага перыяду. Піша ён аб „ультраправым” польскім падполлі ў кантэксле спалення беларускіх вёсак, зусім выпадкова пералічаваючы Залешаны, Вілюкі, Вульку-Выганоўскую, Зані. Апрача таго сцвярджае, што паводле няпоўных даных у 1944-1953 гадах загінулі 2 782 чалавекі, у тым ліку ста-рэчы, жанчыны і дзеці. Такое спалучэнне інфармацыі — маніпуляцыя (свядомая або несвядомая), паколькі большасць чы-тачоў беларускай газеты зразумее гэта ў такі способ, што пададзены лік даты-чыць беларусаў, а гэта няпраўда.

Спадар Капчук гэтую лічбу — вырваную з кантэксту — некрытычна спісаў з кнігі *Polegli w walce o utrwanie Władzy Ludowej na Białostocczyźnie*, выдадзенай у Беластоку ў 1969 г. (стар. 25). Варта тады пазнаёміцца з важнейшымі сказамі гэтай публікацыі, якія датычыць г.зв. веры-фікацыі загінуўшых:

„У 1962-1965 гадах на Беласточчыне праводзілася верыфікацыя асоб замардаваных бандамі рэакцыйнага падполля ў першых гадах народнай улады ў Польшчы. Верыфікацыю вялі, створаныя пры ваяводскім і павятовых камітэтах Польскай аўянданай рабочай партыі, верыфікацыйныя камісіі. Апрача 126 членуў камісій прымалі ў ёй удзел каля 200 партыйных і грамадскіх актыўістаў. Члены і актыўісты Ваяводскай верыфікацыйнай камісіі ў архівах Ваяводскай камендатуры Грамадзянскай міліцыі адшукалі і праанализавалі ўсе рапарты аб учыненых у 1944-1953 гадах забойствах, вылаўліваючы з іх прозвішчы асоб, якія загінулі з рук банд рэакцыйнага падполля. (...) Матэрыялы і рапарты аб загінуўшых прыходзілі да верыфікацыйных камісій з розных кропініц. Тады здараліся такія выпадкі, што на прозвішча аднаго загінуўшага не раз прыходзілі па 4-5 розных анкет. Апрача гэтага ў многіх анкетах былі пераблытаны імёны і прозвішчы, не згаджаліся іншыя перса-нальныя даныя. Таму ўстанаўленне асобы і сапраўдных анкетных даных загінуўшых было для верыфікацыйных камісій надта складанай справай. Нягледзячы на скла-данасці, верыфікацыйныя камісіі ўстана-валі, што ў 1944-1953 гг. на тэрыторыі Беластоцкага ваяводства з рук банд рэак-цыйнага падполля загінула 2 782 асобы. Сярод іх былі цывільныя асобы і работні-кі міліцыі і дзяржбяспекі.

Пасля сцвярджэння гэтага факта, пе-рад верыфікацыйнымі камісіямі паўсталі новая праблема — како з гэтых людзей прызнаць загінуўшымі за замардаванне народнай улады ў Польшчы і пераатэставаць? (...)

Канчатковая было вырашана, што пераатэставаць у першую чаргу траба работнікамі міліцыі і дзяржбяспекі, членамі КПП, ВКП(б), ППР, ПАРП, СЛ, ЗСЛ, СД і членамі прагрэсіўных грамадскіх і мала-

дзёжных арганізацый, якія падтрымоўва-лі праграму лагера польскай дэмакратыі і членаў іх сем'яў. Апрача таго пераатэставаць рэкамендавалася таксама асобы, якія ў 1940 г. супрацоўнічалі з савецкай уладай ды з міліцыяй і дзяржбяспекай у 1944 г., а таксама беспартыйных актыўістаў народнай улады, якія ўдзельнічалі ў ажыццяўленні яе задач і асоб, вядомых з прагрэсіўных поглядаў і сімпаты да народнай улады.

За галоўным крытэрый прызнання да-дзенай асобы загінуўшай у барацьбе за замардаванне народнай улады прыняты былі праявы падтрымкі, аказанай новай уладзе. Такімі з ліку замардаваных пры-знаны былі 1 364 асобы”.

Трэба адзначыць, што ў населеных бе-ларусамі паветах з агульнага ліку загінуў-шых пераатэстацино прайшлі 666 бараць-бітоў за народную ўладу: горад Беласток — 43 асобы, Беластоцкі павет — 176, Бельскі — 105, Дуброва — 31, Гайнайка — 41, Сямітычы — 146, Саколка — 124. Усе гэтыя асобы пайменна пералічаны ў згаданай кнізе. Беларусы сярод іх скла-даюць меншасць. Пераважную большасць у ліку пададзеных Капчуком загі-нуўшых 2 782 асоб складаюць палякі.

Разглядаючы вынікі працы верыфіка-цыйных камісій, не знаходзім, напрыклад, адказу на пытанне, чому ў ліку г.зв. пера-атэставаных асоб апынулася невялікая частка ахвяр злачынстваў, учыненых на пераломе студзеня-лютага атрадам капітана Рамуальда Райса „Бурага”, між іншым, у згаданых Капчуком вёсках (апрача Вілю-коў, якія згарэлі ў 1945 г.). Пералічаны ў кніжцы асобы нават будучы беспартый-нымі не ўдзельнічалі ў рэалізацыі задач на-роднай улады. На гэтым прыкладзе відаць, што некрытычнае стаўленне да распра-вак, якія ствараліся па заказе тадышніх партыйных улад, не прыносіць нічога но-вага, а наадварот, можа ўводзіць у зман.

Трэба сказаць, што няма поўных да-ных аб ахвярах трагічных пасляваенных падзеяў.

Я здаўна прапаную, каб гісторыкі (а не палітычныя дзеячы) устанавілі анкетныя даныя асоб, загінуўшых на Беласточчыне ў пасляваенны перыяд і вызначылі прычыны іх смерці. Развеяла б гэта ўся-лякія няяснасці і разбурыла б стэрэаты-пы, якія бытуюць у беларускім і польскім асяроддзях. Трэба мець надзею, што Ін-ститут нацыянальнай памяці, які закон-на мае такі абавязак, глянен на праблему комплексна і не будзе ўжо такіх кур’ёзаў як прызнанне злачынцаў з атрада „Бура-га” нацыянальнымі героямі, змагарамі за незалежнасць Польшчы.

З нашага, беларускага, боку варта, каб сем’і загінуўшых пасля вайны асоб падзя-ліліся сваімі ведамі аб тых трагічных пад-зеях. Гэта былі б самыя поўныя інфар-мацыі аб забітых. І нельга баяцца, што за такія інфармацыі нешта пагражает. Жы-вем ужо ў іншым часе і ў іншай краіне.

Славамір ІВАНЮК

Перамагалі белліцэісты і іх трэнер

У Агульнаадукацыйным ліцеі з бела-рускай мовай навучання імя Браніслава Тарашкевіча ў Бельску-Падляскім з 1998 года дзеянічае спартыўны клуб „Пагоня”, вучні якога дабіліся шматлікіх спартыўных поспехаў у маштабе павета, ваяводства і краіны. Белліцэісты стараюцца браць прыклад са свайго трэнера і настаўніка фізкультуры Яўгена Бэдэнічука, які ў 1992 годзе быў фіналістам Алімпіяды ў Барселоне выступаючы ў трайным скачку.

Вучні з Бельскага белліцэя Яўгенія Маёрова і Тамаш Белаказовіч у 2000/2001 школьным годзе занялі першыя месцы ў адкрытым чэмпіянаце Падляшскага ваяводства па скачках з шастом і сталі фіналістамі ў чэмпіянаце Польшчы ў гэтай са-май канкурэнцыі. Лукаш Кацэцкі ў 2001 годзе стаў чэмпіёнам Падляшскага ваяводства па скачку ў вышыню ў спаборніцтвах у спартзале, арганізаваных у Супраслі.

Андрэй Карчэўскі ў чэмпіянаце Польшчы інвалідаў займаў: першыя месцы па яздзе на каласцах на адлегласць 200 метраў, другія месцы па кіданні дыска і штурханні ядра ды трэціе месцы па кіданні ка-пя. Хлопцы і дзяўчыны з белліцэя, выступаючы ад школьнага клуба „Пагоня” ў 2000 годзе занялі першыя месцы ў Па-вядовых лёгкаатлетычных спаборніцтвах, арганізаваных у Бельску-Падляшскім. Каманда з белліцэя перайшла ў фінал Ваяводскай лёгкаатлетычнай лігі і будзе змагацца сярод дванаццаці найлепшых камандаў. Белліцэісты былі чэмпіёнамі Бельскага павета ў спаборніцтвах па ва-леболе і зараз іграючы ў II Валейболь-най ваяводскай лізе. Хлопцы з клуба „Пагоня” два разы займалі другія месцы ў Па-вядовых спаборніцтвах па баскетболе, увайшлі ў IV Баскетбольную ваяводскую лігу, але калі тая была распушчана — зма-гаючы за ўваход у III лігу, а Лукаш Ку-

чинскі з’яўляецца зараз членам малодшай юнацкай зборнай Польшчы.

— Спадзяюся я, што ў гэтым годзе прыйдзе да нас вучыцца чэмпіёнка Польшчы па скачку ў вышыню, цяперашняя гімназістка Каміла Стэпанюк, з якой я за-раз займаюся. Каманду валейбалістак павінны папоўніць добрыя ігракі з гімназій і можна будзе думаць пра ўваход у першую валейбольную лігу, — пайнфармаваў настаўнік Яўген Бэдэнічук. — Усе вучні белліцэя выступаюць на спартыўных спа-борніцтвах ад школьнага клуба „Пагоня”, якога название запрапанавала нам дырэктар Зінаіда Навіцкая. Клуб наш з фонду „Старт” атрымаў спартыўныя прылады, якімі могуць карыстацца вучні рыхтую-ся да спаборніцтваў для інвалідаў.

Трэнер бельскіх белліцэістаў Яўген Бэдэнічук, родам з Ляхоў каля Кленік, вы-ступаючы ў трайным скачку ў чэмпіянаце Еўропы ў Спілце ў 1990 годзе заняў адзінаццатое месца, у чэмпіянаце свету ў Токіо ў 1991 годзе чатыраццатое месца (на 47 асоб) і ў Алімпіядзе ў Барселоне ў 1992 годзе — дванаццатое месца (на 54 асобы). Самы лепшы рэзультат Яўгена Бэдэнічука ў трайным скачку — гэта 17,08 метра, які з’яўляецца трэцім рэзульта-там у Польшчы і найлепшым у нашым ваяводстве. Пазней кідаў ён кап’ём і ска-каў на адлегласць, а найлепшы яго рэзульта-тат у скачку, гэта 7,61 метра, які быў самым лепшым рэзультатам у ваяводстве.

— Да выступлення ў Барселоне быў я падрыхтаваны, але хваляванне пераш-каджала, — успамінаў Яўген Бэдэнічук. — У час маіх выездаў пабываў я ў ціка-вых краінах, засталося многа успамінаў і перажыванняў. Усё тое, што бачыў, маё. Засталіся, таксама, прыклады, як трэба зямашча, каб быў добрая вынікі.

Аляксей МАРОЗ
Фота аўтара

Не так ужо добра...

Адгалоскі

Аб праблемах нацыянальных меншас-цей пісаў Яўген Мірановіч у 7 нумары „Ніве” ад 17 лютага г.г. у публікацыі „Нам надта добра”. Аўтар прывёў выказ-ванні старшыні Саюза палякаў Беларусі Тадэуша Кручкоўскага, які даказвае, што беларусам у Польшчы „цудоўна жылося і жывеца”, а палякам у Беларусі „цяжкі лёс выпаў на іх долю”.

Аб становішчы нацыянальных меншас-цей наглядна сведчыць парламентарная дыскусія, якая вялася ў час першага чытання праекта закона аб нацыянальных мен-шасцях. Прадстаўнікі груповак упраўляючай кааліцыі (удзельнікі дыскусіі) станоў-ча аднесліся да прапановы і быў за тым, каб паслаць яе на разгледжанне ў камісіях нацыянальных меншасцей і ўнутраных спраў і адміністрацыі. Такой жа думкі бы-

ло двух дэпутатаў незалежных. Толькі Права і справядлівасць з Лігай польскіх сем'яў крытычна паставіліся да праекта і заяўлі, што гэты павінен быць ужо адкінуты ў першым чытанні. Абодва апазі-цыйныя паслы ў сваіх выступленнях спа-сылаліся на „вялікія кошты” звязаныя з датацый на нацыянальныя меншасці, як і тое, што „палякі праждываючыя за мяжой не могуць разлічваць на такую дабрадзея-насць”. Выступаючы прамоўца Права і справядлівасці прад'явіў каля дзесяці пунктаў „патрабаванняў”, якія прадугледжва-лі б дыскусію ў час далейшай працы над

проектам закону ў паасобных камісіях. Ташніць пачынала слухаючы недарэчнас-ці салідарніцкай апазіцыі, асабліва Анто-нія Мацярэвіча з Лігі польскіх сем'яў. Як вядома, гэта групouка лічыцца „поль-скай” і „хрысціянской”. Дзе ж тады іхняя талерантнасць да іншых нацыянальнас-цей? Ці так паступаюць хрысціяне? Мне здаецца, што палітыкі парламентарнай апазіцыі заўсёды будуць выступаць су-праць уядзення закона аб нацыянальных меншасцях, паколькі лічыцца сябе „панамі ў свабоднай Айчыне”.

Уладзімір СІДАРУК

Крытычна дзеля прагрэсу

Пра Антосевы турботы пісаў у „Ніве” ад 2 снежня 2001 г. Мікалай Лук’янюк. Не было б у тым нічога дзіўнага, каб не вывад, што салідарнікі давялі Антося да жабрацтва. Моцны вывад. Але ці ён фактычна займаеца жабрацтвам, ці толькі так думае наш карэспандэнт? Ці так, як калісі стаіць у святочны дзень ля царквы з працягнутай рукой, ці чакае дапамогі дзяржавы, бацькоў, суседзяў?

Фактычна, цяжка змяніць сваю жыццёвую сітуацыю, калі чалавек уладкаўся ў гарадской кватэры, прывык да, як не кажы, лепшага чым на бацькавай гаспадарцы, жыцця. Астаеца затым насталыгі па мінульым і чаканне, што нехта зменіць нам лёс.

Разумею, што Антось — гэта праца-здолны мужчына, здаровы, прыгнечаны беспрацоўем. Думаю, Антось мог бы звярнуцца, напрыклад, да магутнай беларускай арганізацыі БГКТ за дапамогай. Пішу зусім не іранічна і не аллёрваючы БГКТ — магутную арганізацыю, бо калі саміх дэлегатаў на з'езд выбрала яна 90, то арганізацыя не малая, статыстыка не хлусці.

Вельмі ўважліва прачытаў я інфармацію М. Хмялеўскага са з'езда БГКТ і не дачытаўся чым БГКТ зоймеца ў будучыні, бо ў мінульым, вядома, жабрацкім лёсам беспрацоўных не займалася. Апрача 79 дэлегатаў на з'ездзе ўдзельнічала больш за 51 госьць. Можна дадумаша, што гэта вярхушка гмінна-павятовай улады Падляшскага ваяводства. З чым яны прыбылі на з'езд? З якімі прапановамі? Ці толькі з нараканнямі? Калі яна

не ў змозе дапамагчы Антося, то хто? Чаму ніхто на з'ездзе такіх пытанняў не ставіў? Нагода была, каб публічна запытанаць улады пра „жабрацтва” беларусаў.

На XIV з'ездзе БГКТ Ніна Цыванюк — дэлегатка з Гарадка патрабавала вярнуць „Ніву” БГКТ. Пытаю, ці БГКТ мела „Ніву”, каб цяпер трэба было яе вяртаць? „Ніву” выдае Праграмная рада тыднёвіка і мае на гэта прававое ўстанаўленне, з усімі законнымі паслядоўнасцямі і не можна, от так сабе, пабальшавіць, „вярнуць” „Ніву”, не парушаючи законаў. Але ёсьць магчымасць „вярнуць” „Ніву” шырэйшаму колу беларусаў Польшчы. Калі я пісаў свае крытычныя заўвагі пра „Ніву”, думаў, што адазвуцца чытачы, карэспандэнты, дзеячы не толькі БГКТ, але і іншых 18 беларускіх арганізацый. І не дзеля аллёрўвання „Нівы” пісаў я крытычна, але дзеля прагрэсу. Дыскусіі вялікай не было, з боку БГКТ ніхто не адазваўся. А можа „Ніва” не хocha друкаваць поглядаў дзеячай БГКТ? Нічога аб гэтым М. Хмялеўскі ў справаздачы са з'езда не піша. Значыць, дэлегаты на гэта не наракалі.

Шкада, што члены БГКТ не пішуць у „Ніву”, не ўсе ж маюць погляды згодныя з меркаваннямі А. Лепэра на рэчайнісць, і не ўсе ж думаюць як Я. Сычэўскі ці А. Лукашэнка. Усе скарысталі б з адкрычных думак, не толькі пастаянных і шматгадовых карэспандэнтаў „Нівы”. Пішыце, братцы ў „Ніву”! Яна ж — тыднёвік беларусаў у Польшчы.

Міхась Куптэль

Паслы ад Самаабароны ў Гайнаўцы. У цэнтры — Анджэй Лепэр. Справа ад яго — Генавефа Вісьнёўска, злева — Юзэф Ляскоўскі.

Лепэр паедзе ў Беларусь

У суботу, 16 лютага г.г. Гайнаўку наведаў Анджэй Лепэр, пасол Сейма, старшыня Самаабароны, а таксама паслы Генавефа Вісьнёўска і Юзэф Ляскоўскі. Гэта ўжо другі візіт лідэраў гэтай групоўкі на працягу няпоўнага года. На спатканне ў рэстаране Зіновія Галёнкі „Белая ружа” прыбыло больш за 200 асоб.

Як расказаў Зіновій Галёнка, гаспадары спаткання ўручылі гасцям вялікі бохан хлеба, упрыгожаны дэкаратыўным вянком каласоў і прозвішчам гостя. Генавефа Вісьнёўска атрымала вялянінкавы торт і кветкі. Анджэй Лепэр прыехаў у Гайнаўку падзякаўваць выбаршчыкам, якія галасавалі на Самаабарону. Расказаў ён пра сітуацыю ў краіне і авбяргаў чуткі аб ізоляцыі ягонай асобы. Доказам яго папулярнасці, гаварыў, можа быць таксама гайнаўскае спатканне.

Калі прыйшоў час ставіць пытанні, журналіст Радыё „Рацыя” Міхась Андрасюк спытаў, чаму Лепэр у Беластоку гаварыў, што „не любіць нацыянальных меншасцей, што яны не павінны карыстацца прывілеямі і калі ім не падабаецца ў Польшчы, тады могуць сабе ісці куды хоцуць”. Лепэр запярэчыў гэтому і сказаў, што яго жонка — літоўка, народжаная на Літве і высылаць яе назад не збіраецца. Тлумачыў ён, што ягоныя

выказванні былі няправільна ўспрыніты і прыводзяцца слова вырваныя з контэксту. На пытанні журналіста неадкладна адзягаваў адзін з гайнаўскіх чыгуначнікаў, які заступіўся за Лепэрам і заклікаў ствараць гурткі Самаабароны. На пытанне як бачыцца супрацоўніцтва Самаабароны з Гайнаўшчынай Лепэр адказаў, што будзе прыязджаць у Гайнаўку, каб наладзіць контакты з Беларуссю, не толькі палітычныя, але перш за ўсё гаспадарчыя з прыгнічнымі рэгіёнамі. На канец спаткання лідэр Самаабароны атрымаў акварэль з панарамай горада Гайнаўкі (паабяцаў, што карціна будзе віесьць у яго, у Сейме).

Пры абедзе (суп з пушчанскіх барвікоў, печаная рулька і зуброўка), усвяляваны пытаннямі аб адмоўным стаўленні да нацыянальных меншасцей, Лепэр у адказ на закіды запрапанаваў, каб у найбліжэйшы час у вузкім гроне мясцовых прадстаўнікоў ППС, Самаабароны і гайнаўскіх прадпрымальнікаў сарганізаць выезд на Беларусь дзеля наладжання рэгіональнага гаспадарчага супрацоўніцтва.

Сустрэча ў Гайнаўцы крыху зацягнулася і госці з невялікім спазненнем паехалі на чарговую сустрэчу ў Старое Беразова.

Запісаў Міхал Мінцэвіч
Фота Зіновія Галёнкі

Вер — не вер

Астронку! Пішу табе сон, каб упэўніцца ці тое, што мне прыснілася, як мne здаецца, абазначае нешта добрае. Я на рабоце. Стаяу ў пярэдняй, пры адчыненых дзвярах у пакой, дзе мы з сяброўкай працуем. Выконваем мы амаль такую ж самую работу. Сяброўка ходзіць у пакой. Я захапляюся явішчам. Асабліва звяртаю ўвагу на галаву ззаду. Валасы светла-карычневыя, даўгаватыя, да плячэй, крыху завіваюцца. Потым яна адварочваеца перадам і надзяяе на галаву кургленкую шапку, без дна, карычневага колеру з шэрым адценнем. I ўсё. Што будзе?

МАРЫЯ

Мне прысніўся вельмі дзіўны сон. Былі памёры наш сваяк (не ведаю, які). Мы з сяброўкай робім букеты на пахаванне. Але дзіўны гэта букеты. Зеляніна і кветкі пераплітаюцца ў гэтых букетах з каў-

басамі. А каўбасы гэтыя абы-якія — ліверныя (паштэтовыя). Мне было вельмі дзіўна, што такое штосьці можа прысніца. Што мяне чакае?

ВАЦЛАВА

Марыя! Здаецца і мне, што твой сон ня-кепскі. Прыйгожы і моцныя валасы, як і ты ўжо, пэўна, ведаеш, сведчац пра ба-гаще ці сілу. Але гэта будзе звязана з ней-кай далёкай дарогай, падарожжам, аб якім сведчыць тая шапка, якую твая сяброўка надзела на галаву.

Вацлава! Твой сон гаворыць за тое, што твой спакой можа парушыць нейкай хвароба. Глядзі сама. Пахаванне абазначае супакаенне. Можна прыняць, што і букеты кветак, і зеляніна малгі б абазначаць радасць і надзею. Але што тут робяць каўбасы, ды яшчэ не першага сорту?.. Баюся, што яны могуць затруціць табе жышці неспадзянай хваробай. Глядзі сама. Пахаванне абазначае супакаенне. Можна прыняць, што і букеты кветак, і зеляніна малгі б обазначаць радасць і надзею. Але што тут робяць каўбасы, ды яшчэ не першага сорту?.. Баюся, што яны могуць затруціць табе жышці неспадзянай хваробай. Глядзі сама. Пахаванне абазначае супакаенне. Можна прыняць, што і букеты кветак, і зеляніна малгі б обазначаць радасць і надзею.

АСТРОН

віцца ваяводства і стварэнні адмысловага парламенцкага лобі, якое будуць ствараць прадстаўнікі ўсіх палітычных напралікі пры падтрымцы самаўрадавых і адміністрацыйных улад. Маршалак Анджэй Рынскі прыгадаў, што ў будучыні Вармія і Мазуры будуць не толькі мяжой Еўрасаюза, але і яго візітнай картачкай. Іншыя прамоўцы, узносячы келіхам шампанскага тосты, жадалі здзяйснення падпісаных пагадненніяў.

Андрэй ГАЎРЫЛЮК

ліна. Калі едуць выратоўваць чыю-небудзь маё масць а то і людское жыццё. ДСК мае двух шафёраў: Яўгена Грыца і Яраслава Прычыніча.

У мінульым годзе ляўкоўская пажарнікі гасілі сем пажараў. Усе яны ўдзельнічалі ў пажарным аблучэнні. У грамадскім пачыне паставілі мачту і падключылі на ёй пажарную сірэну, зрабілі стэлаж для перахоўвання засцерагальнага адзення ды памялвалі гараж. Ва ўсіх працах вылучаўся Лявон Максімюк з Новага Ляўкова.

Сёлета ляўкоўская пажарнікі падаюць на павятовыя спаборніцтвы, якія адбудуща ў маі ў Нарве. У гэтым годзе ДСК у Стрым Ляўкове атрымае сотовы тэлефон.

Падчас першага сёлетняга сходу ў рэдакціі добраахвотнай супрацьпажарнай каманды ўступіла пяць маладых мужчын. (яц)

З Ольштына

20 студзеня г.г. атрымаў я запрашэнне ад маршалка Вармінска-Мазурска гарадзкага ваяводства Анджэя Рынскага на сустрэчу з прадстаўнікамі самаўрадавага, палітычнага, культурнага, навуковага і гаспадарчага асяроддзяў ваяводства. Сустрэча адбылася ў суботу 20 студзеня ў ольштынскім замку. На ёй было падпісаны пагадненне аб падтрымцы гаспадарчага раз-

Zrealizowano przy pomocy finansowej Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego.
Галоўны рэдактар: Віталь Луба.
Сакратар рэдакцыі: Аляксандар Максімюк.
Рэдактар „Зоркі”: Ганна Кандрацюк-Свярбуская.
Публіцысты: Мікола Ваўранюк, Аляксандар Вярбіцкі, Ганна Кандрацюк-Свярбуская, Міраслава Лукша, Аляксей Мароз, Ада Чачуга, Паўліна Шаффан.
Канцылярыя: Галіна Рамашка.

Камп’ютэрны набор: Яўгенія Палоцкая, Марыя Федарук.
Друкарня: „Orthdruck”, ul. Składowa 9, Białystok.
Tekstów nie zamówionych redakcja nie zwraca. Zastrzega sobie również prawo skracania i opracowania redakcyjnego tekstu nie zamówionych. Za treść ogłoszeń redakcja nie ponosi odpowiedzialności.
Prenumerata: 1. Termin wpłaty na prenumeratę na II kwartał 2002 r. upływa 5 marca 2002 r. Wpłaty przyjmują urzędy pocztowe

na terenie woj. podlaskiego i oddziały „Ruch” na terenie całego kraju.
2. Cena prenumeraty na II kwartał 2002 r. wynosi 26,00 zł.
3. Cena kwartalnej prenumeraty z wysyłką za granicę pocztą zwykłą — 115,00; pocztą lotniczą: Europa — 127,00; Ameryka Płn., Pld., Środk., Afryka, Azja, Australia — 153,00. Wpłaty przyjmują „RUCH” S.A., Oddział Krajowej Dystrybucji Prasy, ul. Jana Kazimierza 31/33, 01-248 Warszawa, Pekao S.A., IV O/Warszawa, Nr 12401053-40060347-2700-401112-005.

4. Prenumeratę można zamówić w redakcji. Cena 1 egz. wraz z wysyłką w kraju wynosi 3,40 zł, a kwartalnie — 44,20 zł; z wysyłką za granicę pocztą zwykłą — 4,70 (kwartalnie — 61,10), pocztą lotniczą: Europa — 5,30 (68,90), Ameryka Płn., Afryka — 5,90 (76,70), Ameryka Płd., Środk., Azja — 6,50 (84,50), Australia — 8,30 (107,90). Wpłaty przyjmują Rada Programowa Tygodnika „Niwa”, Białystok, ul. Zamenhofa 27, nr konta PBK S.A., I Oddział Białystok, 11101154-401150015504.

Niwa
TYDNEVIK
БЕЛАРУСАЙ
У ПОЛЬШЧЫ

Выдавец: Праграмная рада тыднёвіка „Niwa“.
Старшыня: Яўген Мірановіч.
Адрес рэдакцыі: 15-959 Бялысток 2,
ul. Zamenhofa 27, skr. poczt. 149.
Тэл./факс: (0 10x 85) 743 50 22.
Internet: http://republika.pl/niva_bielastok/
E-mail: niva_bielastok@poczta.onet.pl
альбо: niva_bielastok@skrzynka.pl

Нука

Сексот

Гэтае слова ня мае нічога супольнага з сэксам. Сыноўмы чэкісцкага скратору *секретны сотрудник* — асьведамляльнік, інфарматар, стукач, даношчык, даказчык.

Тайныя памочнікі паліцыі існуюць ува ўсіх грамадзтвах — у асноўным гэта люмпэны, асобы з крыміналізаванага асяродзьдзя, чыя дзейнасць гэтым асяродзьдзем абмяжоўваецца. У таталітарных грамадзтвах стукачы становяцца неад'емнай часткай дзяржаўнага мэханізму.

Савецкая ўлада зрабіла данос агульнадзяржаўнай справай. Партыя абвясціла, што галоўны вораг — унутраны. Паўлік Марозаў стаўся кульставай фігурай у дзіцячым садку і школе, у чытанках і падручніках. Здрада была перакваліфікована ў геройства, пільнасць абвешчаная найвышэйшым аваўязкам, за данос узнагароджвалі пасадай, квартрай, ордэнам.

Паводле некаторых падлікаў, да 3% савецкіх людзей былі тайнымі асьведамляльнікамі карных органаў; колькасць добраахвотных памочнікаў не паддаецца падліку. Нярэдка *сексотамі* становіліся ня толькі з жаданьня выслужыцца, зрабіць кар'еру, але і пасля запалохванья і шантажу. У пэўным сэнсе *сексоты* — самі ахвяры нялюдзкай улады.

Даношчык выклікаў агіду ў грамадзтве. У 70-ыя гады гэтую акалічнасць скарыстаў савецкі КГБ пад старшынствам Андропава: чэкісты распаўсюджвалі чуткі пра дысыдэнтаў, быццам тыя стукачы, і такім чынам эфектыўна разбурали дзейнасць групоў супраціву і кампраметавалі асобных дзеячаў.

У краінах Сярэдняй Эўропы пасля падзення камунізму былі абвешчаныя

Мал. Аляксандар СУРАВА

імёны даношчыкаў, сталі вядомыя выпадкі, калі мужы даносілі на жонак, вучні на настаўнікаў, сівятары на вернікаў, якія прыходзілі да споведзі. У Беларусі застаюцца засакрэчанымі нават прозвішчы сталінскіх *сексотаў*, на кожучы пра навейшыя генерацыі брэжнэўскагарбачаўскага і лукашэнкаўскага часоў. У кніжцы „За кіпучай чэкісцкай работай” я даў некаторыя прозвішчы і мянушкі памагатых катоў. За некалькімі выключэннямі, ні самі яны, ні іхныя дзеци асабліва не пакрыўдавалі. Рэакцыя грамадзтва — вяла-абякавая.

Тыя, каму гэта баліць, у большасці сваёй сцяпць у безыменных магілах Куррапатаў, Поўначы і Сібіру. Не забудземся пра іх.

Аляксандар Лукашук
(паводле часопіса «ARCHE», 7/2000)

Памылачка

Баба Гандзя, ашчаперышы рукамі хворую галаву, валялася ў пахмельным сіндроме. Восеньская раніца сеяла наўкола шэры змрок. Дзверы ў хату ніколі не замыкаліся, і вясковыя выпівохі Міхась і Віцька, як заўсёды, зайшлі ў хату без стуку і дазволу.

— Уставай, Гандзя, твой Макар у бальніцы памёр, — зняўшы з галавы аблезлую заечую шапку, залішне вясёлым голасам мовіў Міхась. Яны з Віцькам паспелі пахмелянца і былі на выгляд шчаслівия.

— Як? — не зразумела баба Гандзя, уняўшы над падушкай кудлатую галаву, уставілася туманнымі ад запою вачамі ў абадраныя шпалеры на процілеглай сцяне, падумала і абыякава дадала:

— Ну й хай сабе мрэ. Якая з яго каўрыць? Стары быў, нямоглы, а віно смактаў. Памёр, дык памёр, што я зраблю...

— Хаваць трэба, — падказаў Міхась.

— Куды? — не зразумела Гандзя.

— За печ, — з'едліва мовіў доўгі і худы, як пужальна, Віцька. — Не ведаеш, куды нябожчыкаў хаваюць? У зямлю.

— Знайшоў калі паміраць, — прастагнала Гандзя. — Тут самой хоць у труну кладзіся, а яшчэ яго хавай. Хіба паможаце? — зірнула на сябрукоў, з якімі быў выпіты не адзін літр віна.

— Чаму ж не, паможам! — з гатоўнасцю адгукнуўся Віцька, мацаючы рукој вялізны ліхтар пад вокам, памерам і колерам дна бутэлькі з-пад дэнатурату. — Пойдзем да старшыні калагаса, папросім, каб у майстэрні зрабілі труну, бо без труны Макара з трупярні не аддадауць.

— І хай улада дасць грошай на памінкі, — не забыўся дадаць самае важнае Міхась.

Пачуўшы пра памінкі, Гандзя павесілела, борздзенька села на ложку, які на гадваў стары карабель пасля крушэння.

Уесь дзень Міхась з Віцькам насліўся па ваколіцы і паспелі зрабіць многае: да вечара была гатова труна, атрыманы грошы на хаўтуры і закуплены трох скрыні віна. А калі рannі восеньскі вечар нацягнуў на сябе цёмную світку, сябрукоў з бабай Гандзяй як след памянулі нябожчыка.

— Труна пагружана на машину, хутка падзэм памаракаў, — дзелавітым тонам паведаміў Віцька. — Шкада дзеда, не вып'е ўжо.

— Ну і што за клопат? — не зразумела Гандзя. — Нам больш застанецца. Адкаркай яшчэ адну пляшку, Міхась, бо што мы тут выпілі: чатыры на траіх.

Міхась адкаркаваў, разліў у шчарбатыя кубкі.

— А ў што мы яго апранём? — раптам схамянуўся Віцька. — Там жа без віратакі не аддадауць.

Баба Гандзя выцерла бруднай рукой упаль рот і пасунулася ў запечак. Доўгатам сапала-крахтала і выйшла са спартыўным касцюмам у руках.

— Во, амаль новы. Што адна калашына парваная і спераду латка стаіць — та-кай бяды. Хто там у зямлі будзе бачыць?

— Ты што, Гандзя, на алімпіяду яго збіраеш у спартыўным касцюме? — спытаў Міхась.

— На алімпіяду ці не на алімпіяду, а апрануць больш няма ў што, — развязла рукамі гаспадыня.

Да бальніцы даехалі хутка. Дзверы не вялічкага белага доміка былі не замкнутыя, і Міхась з Віцькам зайшлі ў сярэдзіну. У памяшканні, акрамя двух нябожчыкаў, нікога не было. Яны падышлі да таго, што ляжаў недалёка ад дзвярэй, сцягнулі прасціну і няўпэўненымі рукамі нацягнулі спартыўны касцюм. Потым прынеслі з машыны труну і закацілі ў яе Макара. Ледзь усперлі труну на невялічкі грузавічок, усёліся на яе самі і гукнулі шафёру, што драмаў у кабіне:

— Рулой!

Даехаўшы да Гандзінай сядзібы, паднялі сваю ношу і, крэхчучы, падаліся ў хату.

— А Макар падабрэў на бальнічных харчах, — канстатаваў Міхась, калі труну паставілі на табурэткі.

— Ага, — згадзіўся Віцька. — Патаўсцей і нават неяк падрос. Во зараз адчынім вечка, і ты сама ў гэтым пераканаешся, Гандзя.

— І бачыць не хачу, не адчыніяце! — з цяжкасцю прамовіла гаспадыня, якая часу дарэмна не траціла: пакуль ездзілі па Макара, удава раз-пораз прыкладвалася да пляшкі.

— Памянём яшчэ раз, і можаце ісці да хаты, а я выключу светло і буду спаць. І, каб ніхто не цягаўся, замкні дзвёры.

Яны апаражнілі дзве бутэлькі, асалава клявалі насамі, калі на вуліцы загула машына. Парог пераступілі трэы незнаёмыя мужчыны і ўчастковы. Ні слова не кажучы, мужчыны падышлі да дамавіны і адчынілі вечка.

— Нясіце другую труну! — скамандаваў старшы.

— Д-д-для каго? — не зразумела баба Гандзя.

— Для цябе, — абрадаваў мужчына. — А разам і для іх, — кінуў на Міхася з Віцькам, якія няўчымна лыпалі вачамі. — Вы ўкрайлі нашага нябожчыка. Аддавайце!

— Не аддадзім! — крикнула Гандзя, на нейкай імгненні нават працверазеўши. — Мы яго апранулі, прывезлі да дому, а цяпер будзем некаму дарыць...

— Гэта ж крымінал! — не сцярпей участковы. — Аддайце!

— Не крымінал, а мой Макар! — крикнула Гандзя. Яна хацела ўстаць з лаўкі, але не здолела і зноў мяшком плюхнулася назад. — А той ваш Крымінал, можа, дзе ў другой трупярні ляжыць?

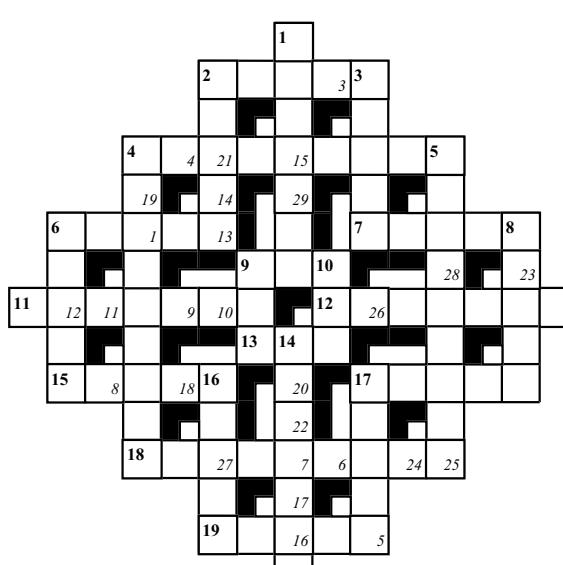
Міхась з Віцькам слаба спрабаваў адштурхнуць няпрошаных гасцей, але раптам дзвёры адчыніліся і нейкія хлопцы ўнеслі ў хату яшчэ адну труну. Паставілі на падлогу ля Гандзініх ног. Адчынілі вечка. І тут Міхась з Віцькам і сама гаспадыня ўбачылі жоўтага і сухога, як асэнні лісток, Макара. Ён быў пакрыты бальнічнай прасцінай.

— А Макар! А чаго ж ты залез у чужую труну? А я ж табе касцюмчык падрэхтавала... — забедавала Гандзя.

Праз нейкі час машына з чужым нябожчыкам паехала з двара, а Гандзя з памочнікамі наноў селі памінаць Макара.

Леанарда ЮРГЛЕВІЧ
(„Вожык”, 9/2000)

Крыжаванка

вае харчамі, 6. Іаганес, нямецкі кампазітар (1833-97), 8. музычны твор з некалькіх п'ес, аб'яднаных адзінствам задумы, 9. рэчыва, якое надае бліск паверхні прадметаў, 10. Грамадзянская аўтамабільная інспекцыя, 14. высокая тэмпература паветра, нагрэтага сонцам, 16. дыпламатычны спецыяліст-кансультант, 17. маленьki мяшочак для табакі.

(Ш)

Рашэнне крыжаванкі складаецца з пазначаных курсівам палёў. Сярод чытачоў, якія на працягу месяца дашлицу ў рэдакцыю правільнага

рашэнні, будуть разыграны кніжныя ўзнагароды.

Адказ на крыжаванку з 3 нумара

Гарызантальна: 2. мужчынскі галаўны ўбор у мусульман, 4. напр. Ленін, 6. двухчлен, 7. албанскі парт, 9. прыбор для вымярэння хуткасці руху судна, 11. жыхарка Сеула, 12. танк для руху па сушы і па вадзе, 13. грэчаская літара, 15. сотая частка гектара, 17. пакістанскі горад у Белуджыстане, 18. якасць роўнай, без упадзін і выступаў паверхні, 19. паклоннік прыгожага.

Вертыкальна: 1. вольха, 2. правы

прыток Обі, 3. вонкавы абрый корпуса судна, 4. нямецкі парламент, 5. забяспеч-

Сужонства знаёміца з планам харчавання ў гасцінцы. „Снеданне: 7.00-11.30, абед: 12.00-15.00, вечара: 18.00-21.30”. Муж гаворыць жонцы:

— Нямнога часу застанецца на знёмства з горадам і наваколлем.

Гутараць дзве суседкі:

— У гэтым годзе раз'яджалі вы па Еўропе?

— Так, гэта праўда.

— А ў якіх былі краінах?

— Не ведаю. Гэта мой муж купляў билеты.

— Я ведаю, што ты ажаніўся са мною таму, што мне дзядзька пакінуў сваю маёрасць.

— Дарагая, няпраўда гэта! Калі б і хто іншы пакінуў табе столькі дабра, дык я таксама з табою ажаніўся б.

Пасля палявання паляўнічы падыходзіць да вогнішча і пытае:

— Усе ёсць?

— Усе.

— Слава Богу; гэта абазначае, што я, аднак, страляў да зайчыка.